

Kniha v rozvoji sociální komunikace dětí v době televize a internetu

Marie Novotná

Bakalářská práce
2013



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií


INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marie NOVOTNÁ**
Osobní číslo: **H108210**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Kniha v rozvoji sociální komunikace dětí v době televize a internetu**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu **IMS Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách (IMS 2009)**. Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu.

Průběžné výsledky budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- postavení knihy v 21. století,
- charakteristiku forem komunikace medií (internet, televize, noviny),
- komunikační návyky v rodině versus získávání komunikačních návyků ve škole,
- možnost knihovny v rozvoji sociální komunikace.

Součástí bude výzkum zaměřený na postoje žáků ZŠ týkající se informačních prostředků (televize, internetu, knihy).

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DITTRICHOVÁ, Jaroslava, Chování dítěte raného věku a rodičovská péče, Praha:GRADA, 2004.

GERHARTOVÁ, Vladimíra, Jak a co číst dětem v MŠ, Praha:Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8

HOLÝ, Jakub, Internet s hvězdičkou, aneb, Co by děti vidět nemusely, Praha:ECONOMIA a.s., 2004. ISBN 0862-9587

HOFBAUER, Břetislav, Děti, mládež a volný čas, Praha:Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

ŠMAHEL, David, Psychologie a internet, Praha:TRITON, 2003. ISBN 80-7254-360-1

WARD, Gerald, Jak se připravovat na práci s mládeží, Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-044-8

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012


prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu




PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

MARIE NOVOTNÁ
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 21.3.2013
.....

Novotná
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává, jak dalece se kniha podílí na sociální komunikaci dětí v době televize a internetu. V teoretické části rozebírám všechny plusy a mínusy komunikačních prostředků na komunikačním rozvoji dětí.

Praktická část zkoumá pomocí dotazníků pro žáky a rozhovorů s pedagogy na Základní škole v Myslibořicích a Základní škole Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou, jak děti čtou a jak vidí tuto situaci jejich učitelé českého jazyka.

Klíčová slova:

Knihy, čtenářství, čtenář, media, komunikace, rodina, škola

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with the extent to which books share in social communication of children in the time of the television and the Internet. The theoretical part is focused on all pluses and minuses of means of communication with regard to the child's communication development.

The practical part examines the way children read and the way how this situation is perceived by their Czech language teachers using questionnaires for pupils and interviews with pedagogues in the Primary School in Myslibořice and in the Primary School of Otokar Březina in Jaroměřice nad Rokytnou.

Keywords

Book, reading, reader, media, communication, family, school

:

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Františku Sýkorovi, vedoucímu bakalářské práce, za pomoc a ochotu, kterou mi při vypracování práce poskytl. Dále bych chtěla poděkovat pedagogům a ředitelům škol, kteří mi poskytli informace nezbytné ke zpracování dané problematiky a všem, kteří mě při práci podporovali.

„Kniha je nejlepším přítelem. Jsme knihami spojeni s duchem všech národů a dob“.

T. G. Masaryk

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 SPECIFIKA KOMUNIKACE DĚTÍ	11
1.1 MASMÉDIA – ČASOPISY, NOVINY A KNIHY V SOCIÁLNÍ KOMUNIKACI	13
1.1.1 Knihy a časopisy	13
1.1.2 Rozhlas	15
1.1.3 Televize	16
1.1.4 Internet	17
1.2 POSTAVENÍ KNIHY V 21. STOLETÍ A JEJÍ VLIV NA ROZVÍJENÍ KOMUNIKACE DĚTÍ.....	18
1.3 MOŽNOSTI KNIHOVNY V ROZVOJI SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE.....	20
2 RODINA A ŠKOLA V SOCIÁLNÍ KOMUNIKACI	24
2.1 RODINA, ČTENÍ, KOMUNIKACE	24
2.2 ŠKOLA, ČTENÍ, KOMUNIKACE	26
2.3 PORUCHY – DYSLEXIE, DYSGRAFIE.....	28
2.3.1 Genetická metoda výuky čtení	32
3 VOLNÝ ČAS	34
3.1 EFEKTIVNÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	35
3.1.1 Četba a volný čas	36
3.2 VÝCHOVNÉ POTÍŽE DĚTÍ.....	36
3.3 PATOLOGICKÉ JEVY	37
3.3.1 Záškoláctví	37
3.3.2 Šikana	38
3.3.3 Závislost na alkoholu a návykových látkách	39
3.4 NAŠE KNIHOVNA	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
4 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI.....	44
4.1 CÍL 44	
4.2 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	44
4.3 PODMÍNKY PŘI SBĚRU DAT	44
5 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ S DĚTMI	45
5.1 ZÁKLADNÍ ŠKOLA OTAKARA BŘEZINY V JAROMĚŘICÍCH NAD ROKYTNOU	45
5.2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA MYSLIBOŘICE	60
5.3 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ S UČITELI ČESKÉHO JAZYKA	75
5.3.1 Otázky pro učitele českého jazyka	75
ZŠ Otakara Březiny Jaroměřice nad Rokytinou	75
- 5 učitelů českého jazyka	75
5.3.2 Otázky pro učitele českého jazyka	76
ZŠ a MŠ Myslibořice – 5 učitelů českého jazyka	76
6 ZÁVĚR.....	79
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82

INTERNETOVÉ ODKAZY:.....	85
SEZNAM TABULEK	86
SEZNAM PŘÍLOH.....	88
P I: DOTAZNÍK PRO DĚTI	89
P2: OTÁZKY PRO UČITELE ČESKÉHO JAZYKA	91

ÚVOD

V několika posledních letech se stále mluví o tom, jak dnešní děti nečtou a tím se jejich „nečtení“ projevuje v jejich komunikaci mezi sebou nebo i s dospělými. Je jisté, že tato skutečnost se neprojevuje jen u dětí. V době rozmachu televize a hlavně počítačových přístrojů, čtou knihy a časopisy čím dál méně i dospělí. Stále více se každý vymlouvá na čas, ale už nikdo si nepřizná, kolik času tráví u svého počítače nebo u televize. Jsou lidé, kteří dovedou volný čas rozdělit mezi počítače, televizi i knihu. A tím jsou i příkladem pro své děti. Vlivem televize a počítačů neumějí děti mezi sebou komunikovat. Neoslovují se jménem, ale příjmením, a to je ještě přístupná varianta. Posloucháme-li některé děti, jak se titulují, řekla bych, že i ti nejotřelější dospělí takto nemluví.

Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je popsat všechny plusy a mínusy médií, působících na komunikaci dětí, s důrazem na vliv knihy a čtení. Mimo rodinu a školu velký podíl na komunikaci dětí mají média a také to, jak je dítě schopno tato komunikační média používat a využívat.

Metodika práce

Bakalářská práce je složena z teoretické a praktické části. Pro vypracování teoretické části byla nejprve prostudována odborná literatura uvedená v seznamu literatury, týkající se všech komunikačních médií. Tato část je rozdělena do tří základních kapitol, ve kterých je popsán vliv na komunikaci dětí prostřednictvím rodiny, školy, volného času a medií.

Pro vypracování praktické části byl vytvořen dotazník pro žáky 4 tříd základní školy. Výsledky jsou použity pro ověření hypotéz a jsou uvedeny v příloze č. 1.

Získané odpovědi jsou doplněny o rozhovory s učiteli českého jazyka, které jsou zaměřeny na jejich názory ohledně čtení či nečtení dětí na prospěch ve škole. Otázky pokládané při rozhovoru jsou uvedeny v příloze č. 2.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SPECIFIKA KOMUNIKACE DĚTÍ

Komunikace existovala a rozvíjela se v přírodě ještě před vznikem člověka. Vývoj komunikace člověka probíhal od kreseb a ikon ke komunikaci řečové a postupně v dalších etapách ke komunikaci písemné, a tím jak se rozvíjel jazyk – vznikala komunikace sociální. Svým způsobem je řeč základním médiem, které předává obsahy myšlení, pocitů a prožitků.

Čtení je ucelený proces. Nejprve je potřeba získat motivaci abychom byli schopni vůbec něco přečíst. Za druhé je potřeba zaměřit pozornost na text, nerozptylovat se, co se kolem nás děje, anebo být myšlenkami jinde. Dále musíme zřetelně vidět tvar písmen, abychom je mohli přenášet do mozku a skládat z řetězce písmen slova, slova do slovních obrátů a ty do vět. Zvíře na obrázku zůstane zvířetem, i kdybychom obrázek otočili vzhůru nohama. Ale písmenko „p“ po otočení je „d“. Mozek musí rozpoznat písmena, i když jsou vytištěna neobvyklým typem písma, velkými písmeny nebo kurzivou. U dobrého čtenáře je proces v mozku automatický.¹

Lidská komunikace se výrazně podílí na rozvoji každého jedince. Jejím prostřednictvím dochází u dítěte k rozvoji poznávacích procesů a je ovlivněn i rozumový vývoj. Komunikace používá verbálních a neverbálních výrazových prostředků. Verbální komunikace využívá jazyk a řeč, komunikace neverbální je souhrnem mimoslovního sdělení (gesta, mimika), které člověk předává vědomě nebo nevědomě.²

Na vývoj dítěte působí celá řada faktorů, které ho ovlivňují. Patří sem faktory vnější – prostředí, ve kterém dítě žije a faktory vnitřní – zdravý vývoj.

Pro rodiče a učitele je neverbální komunikace dětí velmi důležitá. Musíme se naučit dítěti nejen naslouchat, ale i se na něj dívat. Neverbální komunikace se vyvíjí společně s řečí, a lze ji rozdělit do čtyř základních částí:

- **Gestikulace** – gesta jsou konkrétním vyjádřením myšlenky a mohou vypovídat o znalostech a myšlení dětí. Např. dítě se natahuje v obchodě po sušenkách

¹ Selikowitz, M.: *Dyslexie a jiné poruchy učení*, str.55-56, Grada Publishing, spol.s r .o., 2000, ISBN 80-7169-773-7

² Flodrová, R.: *Neverbální komunikace dětí*, on-line, zdroj: Inko – Zpravodaj, 2006, roč. 14 , č. 1, s. 26-27, dostupné z <http://ruce.cz/clanky/920-neverbalni-komunikace-deti>

a chce „sdělit“ mamince, že je chce. Dívá-li se přitom na matku, měla by ona zareagovat – nemusí je kupovat, ale stačí říct jen „ne, dnes sušenky nekoupíme“ – pomůže tak rozvoji vhodných ukazovacích gest. Dětská ukazovací gesta mohou mít význam žádací (ukazuje na věci, které chce), nebo komentující (dělí se o své myšlenky – ukázáním).

- **Pohled** – má v lidské komunikaci sociální, emoční funkce a dokáže vyjádřit lásku, nenávisť, nadřazenost, soucit, i zda se soustředíme. Děti jsou pohledem do očí od narození fascinovány. Pohledy pomáhají zjistit, co dítě ví – zeptáme-li se, kde je kočička, dítě většinou hledá pohledem kočičku. Dívá-li se na objekt, spojí si ukazovanou věc s naší řečí a tím tato společná zraková pozornost usnadňuje rozvoj jeho řeči.
- **Výraz obličeje** – děti dovedou od narození pomocí výrazu vyjádřit šest emocí: štěstí, smutek, překvapení, strach, hněv a odpor. Již předškolní děti dovedou říci, podle čeho se pozná člověk smutný, šťastný, rozlobený apod. Další informace může dítě získat odezíráním ze rtů – od raného věku si spojují slyšená slova s pohybem rtů. Odezírání jim pomáhá rozeznat konkrétní zvuky v proudu řeči, a hraje také důležitou roli v rozvoji řeči.
- **Dotyk** - ovlivňuje tělesnou, sociální, emoční pohodu dítěte. Dotykem pečujeme o tělesné potřeby dítěte, projevujeme jim lásku a navazujeme sociální kontakt.

Nesmíme zapomínat, že komunikace je oboustranný proces, neverbální signály a přímá řeč jsou nástroje, které nám pomáhají spojit se myšlenkami s druhými lidmi. ³

³ Flodrová, R.: *Neverbální komunikace dětí*, on-line, zdroj: Inko – Zpravodaj, 2006, roč. 14, č.1, s 26-27, dostupné z <http://ruce.cz/clanky/920-neverbalni-komunikace-deti>

1.1 Masmédia – časopisy, noviny a knihy v sociální komunikaci

Co jsou to masmédia?

Pojem masmédia v současnosti patří k nejpoužívanějším pojmům. Mezi masová média patří noviny, časopisy, knihy, pozemní, kabelové nebo satelitní televizní nebo rozhlasové vysílání, film, kompaktní disky a v neposlední řadě internet, který se dostává na přední místo komunikace.⁴

K manipulaci lidí se dají také masová média zneužít s cílem působit na člověka tak, aby určité informace přijal za své. Nejlépe je to vidět u politiků a obchodníků. Množství a kvalitu informací, ovlivňující jedince, je třeba přijímat tak, aby si tento jedinec dovedl vybrat jen ty kvalitní informace a z nich si uměl vytvořit pravdivý obraz světa.

Rozvoj masových médií a nástup masové komunikace můžeme vnímat jako technologicky podmíněnou změnu v komunikačních možnostech člověka. Tisk, film, rozhlas, televize a internet přinášejí nové možnosti komunikace.⁵

1.1.1 Knihy a časopisy

Po staletí byly knihy a časopisy nejdůležitějšími médii lidské komunikace. Vynález knihtisku v 15. století Johanem Guterbergem znamenal obrovský pokrok oproti pracnému a zdlouhavému opisování listin a breviářů v kláštorech. Uchovávání myšlenek, jejich rozšiřování a rozmnožování znamenalo urychlení komunikace a zrušilo privilegium církve a šlechty v oblasti vzdělání.

Tištěné slovo se stalo základním kamenem občanské společnosti, prostředkem informací, diskuzí i názorů. Umožňuje čtenáři časový odstup a poskytuje čas na reakci. Zpracovává události blízké i vzdálené, významné společensky i politicky, veřejné i soukromé, informuje, ale i baví, zachovává však hranice i přehled.⁶

⁴ Jirák, J, *Média a společnost*, str.15-29, Praha: Portál ,s r.o., 2003, ISBN 80-7178-697-7

⁵ Bednařík, P., *Dějiny českých médií*, str. 23, Praha:Grada Publishing,a.s., 2011, ISBN 978-80-247-3028-8

⁶ Žantovský,P, *Média jako překážka v komunikaci?*, str. 24, Praha:Votobia a Vivo,2003 , ISBN 80-7220-141-7

Časopisy pro malé čtenáře jsou plné obrázků, kvízů, omalovánek a příběhů zvířátek a malých dětí. Časopisy pro dospívající, a v podstatě i časopisy obecně, se převážně věnují inzerci různých výrobků. Časopisy jsou ošidné v tom, že i když je cílem bavit nás – tak například rozhovorem s populární zpěvačkou nebo zpěvákem v podstatě něco inzerují a propagují. Důvodem rozhovoru je většinou vydávání nového CD. Ať je již podáván článek jako životní příběh, nic nemění na věci, že jde o propagaci nového výrobku. Většina článků v nás má vzbudit zájem o spotřební zboží, které je nám nabízeno. Časopisy pro mládež se v tomto neliší od časopisů pro dospělé. Kultura mladých v tomto ohledu pouze odráží kulturu dospělých. Rozdíl je jen v tom, že mladí lidé mezi samými reklamami vyrostli a tím se s nimi možná vyrovnávají lépe než my dospělí.⁷

Dětský časopis přináší řadu nových informací a znalostí pro děti. Hádanky, básničky, kvízy, vystřihovánky a nápady na nejrůznější výrobky jsou náplní různých časopisů pro děti, které chceme vést k tvořivé činnosti nebo ke čtení. Jsou rozděleny podle věku čtenářů, můžeme tak vybírat mezi časopisy pro předškolní děti a časopisy pro školáky na prvním nebo druhém stupni.⁸

Knihy pro děti, vydávány celkem ve velkém množství, jsou pěkně ilustrované a velikost písma je zohledňována věku čtenáře. Ale co je to platné, když děti podle mého výzkumu dostávají knihy v malé míře na narozeniny, pod stromeček a již vůbec ne jako odměnu. Víím, že si každá rodina nemůže dovolit kupovat knihy pro děti, protože vždy velkým mínusem bude cena knihy. A ta se bohužel rok od roku zvyšuje. Pak jsou tu právě knihovny, kde si děti mohou knihy zapůjčit.

Čtenářství dítěte je aktivitou z psychologického pohledu činností psychiky, která se váže k určité vyhraněné části předmětového světa a spočívá v jeho osvojování. Čtenářství dítěte je živé a perspektivní, jestliže má v sobě aspekt zvědavosti a zaujatosti. Jakmile se objeví rysy formální, není něco v pořádku. Dítě, které čte jenom proto, že se to od něj očekává, je na nejlepší cestě přestat číst, dříve či později, ale jednou ano.

⁷ Ward, P., *Jak se připravovat na práci s mládeží*, str. 78-80, Praha:Portál 1997, ISBN 80-7178-044-8

⁸ www.cs.detske-hry.com/rodice/detske-casopisy

„Dětské čtenářství má řadu důležitých funkcí, má svůj celoživotně utvářející smysl v osobnostním rozvoji i v socializačních procesech, má rysy výchovné, vzdělávací, citově formativní i rozumově utvářecí, aby mohlo všechny tyto funkce plnit, musí být pro dítě radostí a záležitostí plně a spontánně přirozenou.“

Dítě má ke své četbě i jiné důvody. Chce poznávat svět kolem sebe, chce chápat nová slova, chce vědět, co znamenají, chce znát květiny, které nezná, poznat zvířata, která ještě neviděla, lidi, s nimiž se ještě nesetkalo. Toto všechno je pro ně spojeno s radostí, protože tomu chce opravdu samo. Pro dětskou literaturu není lehké, aby tuto vstupní radostnou zvědavost malého dítěte nejen nezklamala, ale naopak dále rozvíjela a obohacovala.⁹

1.1.2 Rozhlas

V první polovině 20. století se stal revolucí rozhlas. Ten již nepotřebuje vzdělaného člověka, stačí, když porozumí své mateřštině. Posлуhač si nemůže vzít vysílané slovo s sebou a poslechnout si ho později, musí vnímat a chápat okamžitě, tím je časový odstup zrušen. Obsah sdělení zprostředkovává hlas, který může znít hrozivě nebo klidně. Zvuky z okolního prostředí lze přenášet tak živě, že posluchač může pociťovat radost, pobouření, strach i smutek. Dříve se rozhlas poslouchal více, protože to bylo jediné technické médium po novinách a časopisech.¹⁰

Dnes již i rozhlas rozšířil své působení na internet. Pro děti je zde k dispozici Rádio Junior a je věnováno dětem a jejich rodičům. Najdeme zde různé soutěže, písničky a můžeme se zaposlouchat do pohádky.¹¹

Dnes je spousta rozhlasových stanic a většinou rozhlas posloucháme jen jako kulisu při jiných aktivitách, je slyšet při jízdě dopravními prostředky nebo při nákupu v obchodních centrech.

⁹ Chaloupka, O., *O literatuře pro děti*, str. 102-104, Praha:Československý spisovatel, 1989

¹⁰ Žantovský, P., *Média jako překážka v komunikaci?*, str. 25-26, Praha:Votobia a Vivo, 2003, ISBN 80-7220-141-7

¹¹ www.rozhlas.cz/webik/portal

1.1.3 Televize

Postupně byl rozhlas zatlačen do pozadí jiným médiiem – a to v druhé polovině 20. století – **televizí**. Na počátku televizního věku se vysílalo každý den od pozdního odpoledne do večera. Program nabízela jediná státní stanice. Divák měl možnost si program vybrat a v klidu strávit. Dnes se vysílá 24 hodin a o pozornost diváka soupeří mimo státní i několik soukromých televizních stanic. Máme tak možnost sledovat naráz 40 programů. A když si pořídíme satelitní anténu, můžeme sledovat programy z celého světa. Divák nemá čas reagovat na jednotlivé pořady a mít o nich přehled. Mnozí lidé tráví většinu volného času zíráním na televizi a přepínáním jednotlivých kanálů. Jsou schopni se dívat na televizi, i když snídají, obědvají i večeří a to několik hodin každý den. Lidé potom spolu nekomunikují, sedí vedle sebe, dívají se a žvýkají. Chybí zde zcela představivost a fantazie člověka, protože sledováním pohyblivých obrázků je vše dané.

S příchodem televize se mezilidská komunikace zcela změnila – lidé už nemusejí bojovat za svobodu slova, ba naopak jsou přehlceni zprávami a pořady tak, že nestačí informační odpad rozlišovat a odstraňovat. Obyčejný divák nezvládá rozlišovat důležité od nedůležitého a jednotlivá zpráva tak pozbývá svou hodnotu.¹²

Současná média komunikaci svým způsobem podporují a obohacují, ale i přesycují a dusí. Problémem komunikace nejsou sdělovací prostředky, ale stav společnosti.¹³

Televize přinesla do dětského světa úplnou přestavbu poznávacích procesů, vlastní spoluúčasti i sebetvorby. U dnešních dětí se prudce rozvíjejí poznávací schopnosti, ale klesá schopnost představivosti. Televize patří k těm oblastem, kde dotvářet fantazii nejde – kostýmy mušketýrů a princezen jsou zřetelně dané a děti se nemusejí namáhat s představou. Televize „krade“ knížkám čtenáře a vstupuje do dětského světa jako velmi bojovný prvek, který si výsluní dovede vybojovat. V oblasti podnětů působících na dítě už v předškolním věku obsazuje prostor, který je připravený pro čtenářství. Aby byl, od dítěte pokoj, není nic snažšího než pustit televizi, a na druhou stranu si stěžovat, jak si kazí oči, vkus i mravy a že mu bere chuť ke čtení. Kteří rodiče se podílejí na výběru

¹² Žantovský, P. *Média jako překážka v komunikaci?*, str. 26-28, Praha: Votobia a Vivo, 2003, ISBN 80-7220-141-7

¹³ Žantovský, P. *Média jako překážka v komunikaci?*, str. 24-28, Praha: Votobia a Vivo, 2003, ISBN 80-7220-141-7

programů svých dětí? Kteří rodiče si povídají o programech, které děti sledovali? Kteří rodiče vysvětlí svým dětem, proč ten či onen program je hloupý, primitivní, hrubý a nesmyslný?¹⁴

1.1.4 Internet

Internet je potřeba chápat jako specifické prostředí, v němž je nabízena možnost využití nejrůznějších produktů. „Chobotnice s obrovskými chapadly“, tak je přirovnáván internet, který přináší informace po celém světě a z celého světa.

Jen některé (zpravodajské servery, blogy, sociální sítě) nesou charakteristiku masové komunikace. Další možnosti využití internetu – Skype, e-mail, ICQ, chaty apod. mají blíže k soukromé a interpersonální komunikaci. Uživatel může reagovat na určité sdělení zapojením se do diskuse nebo připojením komentáře, a sdělit tak své názory nebo dojmy. Internetová komunikace nese stále více zřetelnější rysy masových medií – dostupnost, organizační zajištění, podíl na veřejném životě, komercializace i snaha aktuálně a rychle dodat sdělení. Děti používají všechna tato komunikační média.

Knihy a časopisy při studiu, rozhlas jen jako kulisu při různých jiných aktivitách – sportu, zábavě, ale i učení. Televizi hlavně když potřebují zabít čas a zrovna nemají přístup k internetu. Ten je totiž pro ně ten nejdůležitější. Spousta dětí ráno vstane a zapíná počítač jen tak, aby zkontrolovala, jestli náhodou někdo v noci, co spala, nenapsal nějakou zprávu. Přitom snad i snídají a chystají se do školy. A ve škole, pokud mají možnost, ihned se připojují na internet. Připojení přes wifi je dostupné skoro v každé škole. A po škole? Rychle domů a opět zapínají svůj počítač. Dnes nemusí ani mít svůj počítač, vždyť ty nejmodernější a nejvylepšené mobily připojení k internetu zvládnou také. Jejich nejoblíbenější vstupy jsou na Facebook, Skype a Google.

„Televize, video a počítače však nejsou porážkou knihy a čtenářství – nýbrž výzvou knize a čtenářství. Jsou přirozeně i výzvou těm, kteří chtějí, aby se v mladé generaci čtenářství udrželo a rozvíjelo. Pro knihu to znamená, že literatura musí v nové konkurenci hledat

¹⁴ Chaloupka, O., Rodina a počátky dětského čtenářství, str. 39-52, Praha: Victoria Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-40-8

*vlastní způsoby, jak oslovovat člověka nenahraditelně a nezastupitelně, pro člověka to znamená, že musí v knize hledat něco, co nenajde na obrazovce a na monitoru počítače.*¹⁵

1.2 Postavení knihy v 21. století a její vliv na rozvíjení komunikace dětí

Postavení knihy v tomto století je stále více diskutována jak v mediích, tak i v řadách knihovníků a knihkupců. S rozvojem a rychlým nástupem e-knížek jde psaná kniha do pozadí a jen těžko si hledá místo na výsluní, kde byla po celá léta. Cena tištěné knihy oproti elektronické knize je stále vysoká a pak co s knihou, která je již přečtená? Do domácí knihovny. Ale kolik knih se tam vejde?

S rozmachem e-booků, kdy si můžeme podle kapacity stáhnout až 150 knih, dochází k úpadku knihy jako takové. Ale zase nějaké výhody e-booky mají – jde zde zvětšit písmo a tím se ke čtení dostává starší generace, která přestala tištěné knihy kupovat nebo si je půjčovat v knihovnách právě kvůli velikosti písma. V tomto malém a lehkém přístroji je najednou mnoho knih, které si může čtenář číst kdekoliv a kdykoliv.¹⁶

Tímto způsobem se ke knize vrací i děti, protože je to právě v módě vlastnit e-book. Na druhou stranu mládež zakládá na sociálních sítích kluby čtenářů, kde si sdílejí svoje dojmy z četby. Jsou jedinci mezi dětmi, kteří opravdu čtou, protože je to baví, a vnímají, co čtou a dovedou diskutovat o přečtené knize. U těchto dětí se potom tato zkušenost zúročí při psaní diktátů nebo jen při konverzaci s ostatními dětmi a dospělými. Mají i velkou představitost, dovedou se do příběhů vžít a hltají, jak asi tento příběh dopadne. V některých knihách se dozvědí nové a zajímavé věci. Je celkem zajímavé pozorovat jedince, jak začínají s pohádkami a bajkami, poté přejdou na knihy pro větší děti a pak se jejich zájmem stávají encyklopedie a odborné knihy. V dospělejším věku se soustředí

¹⁵ Chaloupka, O. Škola a počátky dětského čtenářství, str. 100-102, Praha:Victoria Publishing,a.s., 1995, ISBN 80-85865-41-6

¹⁶ Foberová, L.: Konference Kniha ve 21. století (Budoucnost knihoven – trendy a směry 15 – 16. února 2012), Opava“Slezská univerzita, 2012

na knihy, které je zajímají. Ale malí čtenáři hltají vše, než se dostanou k žánru, který je baví.

Tzv. povinná četba přestala být formou ideového nátlaku a zažívá rozpad kánonu, tedy soustavy knih, která formovala rodiče a prarodiče. Škola a učitelé dostali volnou ruku při tvorbě povinné četby a učitelé, zejména starší generace, se velmi často smiřují s novými poměry i s čtenářskými zájmy svých žáků.¹⁷

Četba knih

Současnou etapu vývoje společnosti lze charakterizovat jako přechod od tištěných médií k elektronickým a k multimédiím. V minulosti objev každé nové technologie vyvolával úvahy o zániku doposud převažující formy. Vznik filmu ohrožoval existenci divadla, rozhlas ohrožoval provozování živé hudby a televize měla znamenat zánik filmu. Katastrofické předpovědi se nenaplnily, ale nové technologie ovlivnily tradiční žánry a technologie svým potřebám a možnostem. Je proto na místě otázka, co znamená nástup nových technologií pro klasická tištěná média – pro knihy a noviny.

Přestane česká populace číst knihy? Jaké noviny a knihy budou české společnosti předkládány? Blížíme se k americkému modelu, v němž přítomnost knih v domácnosti svědčí v nejlepším případě o podivínství?

Téměř polovina naší populace nepřečte za měsíc ani jednu knihu, obráceně lze říct, že více než polovina přečte za měsíc alespoň jednu knihu. Pokud sledujeme knihu, která byla pro čtenáře nejsilnějším zážitkem, zjistíme, že nejčtenějším žánrem, poskytující silný čtenářský zážitek je beletrie, na druhém místě je odborná literatura a následuje filosofická, duchovní a náboženská literatura. Zde není rozdíl mezi generacemi. Většina přečtených knih patří do současného období, mezi počátkem sedmdesátých let a počátkem nového tisíciletí. Klesl zájem o literaturu z první poloviny dvacátého století. To je literatura z první republiky a poválečná literatura.¹⁸

Vztah ke čtení je však u mladé generace lepší, než si myslí generace rodičů a prarodičů, ale varováním jsou výsledky mezinárodních testů – čtenářská gramotnost nejmladší

¹⁷ Trávníček, J., *Čtete?*, str. 40-41, Brno:Host-vydavatelství, s r.o., 2008, ISBN 978-7294-270-1

¹⁸ Sak, P., *Mládež na křižovatce*, str.112-123, Praha:Svoboda servis, spol. s r.o 2004, ISBN 80-86320-33-2

generace neustále klesá. My jsme byli zvyklí přečíst kapitolu, přemýšlet nad ní a potom číst dál. Děti mají malou schopnost efektivního čtení, tj. takového, který vede k porozumění textu. Jsou děti, které přečtou spousty knih, ale ve výsledku neumějí říct obsahy pořádně ani u jedné.¹⁹

„Čtenářství, vztah k literatuře, je pouze jedním ze znaků člověka, jeho úrovně, osobnosti, zaměření. Člověk může být dobrým člověkem, i když knihu v životě neotevře, a může tomu být i opačně. Ale otevírá-li ji alespoň občas nebo dokonce víc než občas, je kniha zmnožením jeho života, znásobením jeho bytí, rozšířením jeho světa.“²⁰

1.3 Možnosti knihovny v rozvoji sociální komunikace

Do poloviny 20. století sloužila knihovna jako tzv. „sociální místo“, které spojovalo obyvatelstvo dané oblasti. Lidé využívali knihovny k získávání informací a k půjčování oddychové literatury.

„V první polovině devadesátých let 20. století bylo zřejmé, že se veřejné knihovny v České republice ocitají v hluboké krizi. Projevem byl prudký pokles zájmu obyvatel o knihovnické služby, výrazně se snížil počet registrovaných čtenářů, klesl počet návštěvníků a výpůjček. Od poloviny devadesátých let dochází k postupnému obratu. Většině knihoven se podařilo využít možností, které nabízejí informační a komunikační technologie pro rozvoj knihovnických služeb, a získat tak nové uživatele. Počet veřejných knihoven každým rokem mírně klesá, ale přesto si ČR udržuje mimořádně hustou síť veřejných knihoven.“²¹

S příchodem internetu do společnosti začínají čtenáři zapomínat na knihovny. V dnešní době, kdy v každé domácnosti je minimálně jeden počítač, již nevyhledávají informace v knihovnách, ale pěkně v pohodlí domova „surfují“ na „netu“. Internet je v dnešní době zahlcený informacemi, jako byly knihovny po příchodu informačního věku. Knihovny v současné době mají projekt společné on-line spolupráce, který využívají knihovníci i návštěvníci knihoven. Jakoukoliv knihu lze najít právě na on-line katalogu v celé

¹⁹ Foberová, L., *Konference Kniha ve 21. století* (Budoucnost knihoven – trendy a směry 15.- 16. února 2012), Opava: Slezská univerzita, 2012

²⁰ Chaloupka, O., *Škola a počátky dětského čtenářství*, str. 100-102, Praha: Victoria Publishing a.s., 1995, ISBN 80-85865-41-6

²¹ Sak, P., *Člověk a vzdělání v informační společnosti*, str. 245, Praha: Portál, s. r.o., 2007, ISBN 978-80-7367-230-0

republiky i ve světě a půjčit ji čtenáři přes meziknihovní výpůjční službu (knihovny si navzájem půjčují knihy pro své čtenáře).

Veřejná knihovna je branou do světa vědomostí a základním předpokladem celoživotního vzdělávání. Jádrem služeb knihovny by měly být tyto klíčové činnosti vztahující se k informacím, vzdělávání, gramotnosti a kultuře:

- posilování a podporování čtenářských návyků od dětství
- povzbuzování kreativity dětí a mládeže
- podpora tradice lidové slovesnosti
- poskytování informací všem čtenářům i nečtenářům knihovny
- podpora rozvoje informační a počítačové gramotnosti atd.

Cílem knihoven je zlepšení dostupnosti a kvality knihovnických služeb všem jejich uživatelům, tzn. bezbariérový přístup do knihovny, prostředí a pohodlí v knihovně, provozní doba pro veřejnost, tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů, webová prezentace knihovny a elektronický katalog knihovny na internetu.²²

Knihovny s obavami sledují pokles zájmu mladší generace o četbu a stále se zvyšující vliv nových zábavných médií. Jediným možným východiskem je soustavná aktivní podpora čtenářství a spolupráce činností knihoven s procesem celoživotního celoživotního mimoškolního vzdělávání.²³ Celostátní akce „Noc s Andersenem“, „Celé Česko čte dětem“ nebo „Pasování mladých čtenářů knihovny“ dokazují, že i knihovna může být přitažlivá pro všechny.

Zřizovateli knihoven jsou obecní úřady nebo městské úřady, a tím závisí na rozpočtu obce nebo města, kolik peněz dostane knihovna na svůj provoz. Z těchto peněz knihovny financují provozní náklady, nákup nových knih a časopisů. Jen málo zůstane na besedy nebo nějaké akce. Jediným příjmem knihovny jsou poplatky za registraci nebo za služby, jako je tisk, laminování, kroužková vazba nebo použití počítačů.

Počet výpůjček v poslední době klesá, ale neplatí to o počtu návštěvníků knihoven. Do knihoven si lidé zvykli chodit i za jiným účelem, než je půjčování knih a časopisů,

²² *Standart pro dobrou knihovnu*, čl.1, Praha: Národní knihovna, 2012, ISBN 978-80-7150-619-6

²³ Sak, P., *Člověk a vzdělání v informační společnosti*, str. 245, Praha:Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-230-0

ke knihovně je poutá veřejný internet - za poskytnutí služeb internetu, malé knihovny neúčtují poplatek díky programu Internet do knihovny.

Mnoho knihoven mimo svoji náplň půjčování knih a časopisů pořádá různé besedy pro děti a mládež, pro seniory, různé výstavy a školení, a není nic zvláštního, když přijdete do knihovny si vytvořit nějaký výrobek. Tímto se stává „obyčejná knihovna“ knihovnou „komunitní“, často je spojená s informačním centrem obce.

Mnohé knihovny přežívají jen díky zapálenosti, umu a schopnostem knihovníků, a pokud bude knihovna místem k setkávání, prostorem, kde je nabízena zábava a možnost vzdělávání – budou ji lidé vyhledávat.

Čtenáři jsou lační po dobrodružných, zamilovaných, ale i obyčejných příbězích a knihovna je jedním nekonečným příběhem, kde se lidé učí číst. Nabízí tisíce příběhů, představuje stovky autorů a má také dokonalý přehled o krásné literatuře.

Mění se ale podmínky – digitalizace (kniha a časopis mají své kódy), on-line služby, nová média, velké množství tištěných a elektronických informací zcela jistě mění podstatu knihovny. Řadu nových služeb nabízených knihovnami je možné využívat prostřednictvím internetu, což činí knihovnu dostupnější a není potřebná přítomnost uživatele v knihovně (např. donášková služba knih při nemoci návštěvníka).

Dříve bylo cílem knihovny, aby mohli číst i prostí lidé. A co se změnilo? Lidé mají dostatek finančních prostředků na zakoupení knih, mají mnoho možností kde a jak se vzdělávat a trávit svůj volný čas. Co však dnešnímu člověku chybí, je čas.

„Knihovny budou i v budoucnu mít významné postavení při podpoře čtenářské gramotnosti zejména pro děti a mládež.“²⁴

Žáci prvního stupně naší základní školy pravidelně chodí do místní knihovny. Každý měsíc si vybírají knihy podle témat, které navrhuje jejich třídní učitelé – pohádky, bajky,

²⁴ Sak, P., *Člověk a vzdělání v informační společnosti*, str. 248, Praha:Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-230-0

dobrodružná literatura pro děti, poezie pro děti, podle autorů knih aj. Knihy si odnášejí na jeden měsíc a po této době navštíví knihovnu, kde společně s knihovnicí a třídním učitelem besedují nad přečtenými knihami. Každý žák představí přečtenou knihu, seznámí s ní své spolužáky a řekne, co se mu na ní líbilo nebo nelíbilo. Takto knihovna spolupracuje zatím jen s třídami prvního stupně základní školy. Ze zkušenosti vím, že pokud si žák na prvním stupni nevytvoří kladný vztah ke knihám – na druhém stupni se to již realizuje těžko.

2 RODINA A ŠKOLA V SOCIÁLNÍ KOMUNIKACI

Každé dítě žije v jiném prostředí, které ho více či méně stimuluje, je jinak nadané, v něčem je šikovnější více a v něčem naopak méně. Dětský vývoj může zbrzdit třeba banální onemocnění (viróza, průjem), a dokonce jeho vývoj může i zastavit. Vývoj po šestém roce je s částí ovlivněn především školou, způsobem školního vyučování a požadavků, na které reaguje podle svých možností a schopností. Školní věk vyžaduje od dítěte schopnost soustředit se a účelně myslet, a tak dítě dokáže odlišit hru od povinností, je schopno plnit zadané úkoly a umí již ovládat své chování.

2.1 Rodina, čtení, komunikace

Rozhodující význam má doba před narozením dítěte, kdy budoucí maminka v době těhotenství čte a zpívá. Nejdůležitější je kojenecký a batolecí věk, kdy maminka zpívá ukolébavky nebo používá uklidňující věty.

Čtenářství vzniká ještě dřív, než se dítě naučí číst. Vztah k četbě je výsledkem mnoha činitelů a nejen pouze toho, že se naučí znát písmenka a co znamenají složená do slov a vět. Na vztahu dítěte ke čtení se podílí celkové prostředí jeho života, které ho obklopuje: vzor, nálada, atmosféra, rodina, škola, kamarádi – vrstevníci. Na dítě nejprve působí zvuková stránka jazyka. Při svých hrách se setkává s rozpočítadly a prvními veršičky, říkadly, které poslouchá od svých rodičů a prarodičů. Poté poslouchá pohádky, vypravované či čtené dospělými, a přidává se první z médií – televize. Dětské čtenářství nelze nikdy spolehlivě změřit nebo zvážit.²⁵

„Na tvorbu předpokladů čtenářství dětí hrají podstatnou roli zcela záměrné, cílevědomé, přímo kulturně zaměřené podněty připravující budoucímu dětskému čtenáři půdu tak řečeno programově: předčítání nebo vypravování pohádek a povídaní o nich, televizní

²⁵ Chaloupka, O., *Rodina a počátky dětského čtenářství*, str. 5-10, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-40-8

večerníčky, obrázkové knížky bez textu nebo s minimem textu čteného rodiči, písničky říkanky apod.“²⁶

Podněty tohoto druhu si dovedeme všichni dobře představit a mají podstatný význam. Dítěti, kterému se nedostane v předškolním věku dostatek slovesných podnětů, nemá vztah k četbě. Dítě na prvním stupni základní školy nemusíme obvykle přesvědčovat, aby četlo, ale žáka šesté třídy musíme přesvědčit, aby četl, a takové přesvědčování je obvykle málo platné.²⁷

Rodina hraje nejen pro dětství v mnoha směrech rozhodující a nenahraditelnou úlohu. Role rodiny je v našem století bohužel stále zřetelněji oslabována. Dítě citlivě vnímá vše, co se kolem něj děje. Dříve dítě vidělo jen malý výsek světa, do kterého patřila rodina, příbuzní, sourozenci, vrstevníci a pár desítek dospělých. Bylo skoro denně se všemi, vědělo, co dělají rodiče, nebyla televize, a tak se po generace poslouchaly stejné pohádky a stejná říkadla.

Dnešní doba je jiná. Značná část dětí neví, co dělají rodiče v zaměstnání, oblíbí si určité hračky, ale mají jich tolik, že nevědí, které dát přednost. Jen malá část rodičů si najde čas na rozhovor s dítětem. Na rozhovor, a ne na jednostranné poučování. Prostor, kdy dítě samo řekne o svých problémech a názorech.²⁸

Dětská knihovnička by neměla být jen ozdobou dětského pokoje, ale musí odrážet dítě samotné. Měla by mít základní znak: upřímnost a pravdivost. I kdybychom vybudovali dítěti doma velkou knihovnu, není to nic platné, jestliže dítě nemá zájem o čtení a my si s ním o jeho četbě nepopovídáme. Dětskou knihovničku bychom měli chápat jako základ ke knihovně dospělého člověka.

²⁶ Chaloupka, O., *Rodina a počátky dětského čtenářství*, str. 17, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-40-8

²⁷ Chaloupka, O., *Rodina a počátky dětského čtenářství*, str. 87, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-40-8

²⁸ Chaloupka, O., *Rodina a počátky dětského čtenářství*, str. 26-31, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-40-8

„Mluvit se dítě naučí tím, že mluví, číst se naučí tím, že čte. Mluvit se naučí, když někdo opraví jeho zkomolenou výslovnost a když uslyší kolem sebe dost nových slov, číst se naučí, když ho někdo ke čtení vede a když vidí číst kolem sebe.“²⁹

Čtení dítěte je ve svých projevech jiné než čtení dospělého. Děti čtou jiné knížky, přistupují k nim jinak a jejich dojem z knížky není celistvý – obvykle je jejich vyjádření: líbí – nelíbí. U volné četby si může dítě „nejdřív“ vybrat samostatně, aby se „potom“ jeho výběr zpřesnil, rozšířil a obohatil.

2.2 Škola, čtení, komunikace

„Naučit se mluvit, číst a psát je náročnější než vystudovat univerzitu“. J. Piaget

Myšlenka, kterou chtěl vyjádřit své přesvědčení o důležitosti počátků rozvoje člověka.

Naučit se číst a psát znamená velkou změnu – přijímat okolní svět.

Měli bychom si uvědomit, jak důležitý je předškolní a pozdější čas v rodině, příchod do školy a několik let školní docházky. Poslání rodičů a učitele v prvních letech dítěte je náročné a má pro něj celoživotní význam a platnost. Práce učitelky v prvních ročnících školy je opravdu velmi důležitá a stěžejní. Kdo by si nepamatoval na svoji paní učitelku z první třídy. Byla vždy laskavá, klidná, trpělivá, vysvětlující i několikrát dokola stejnou látku a stále usměvavá.

Prvňáčková hnací síla ve škole je zvědavost a chuť dozvědět se něco nového. Když vidíme dítě, jak skládá dohromady jednotlivá slůvka, překvapuje nás o několik měsíců později, jak dovede samo přečíst první knížku. Od chvíle, kdy se dítě začíná seznamovat se čtením, vyplouvá na povrch i jeho čtenářství, tj. schopnost, chuť, záliba a uplatnění znalosti čtení v četbě. Dítě bere do rukou své první knížky a vybírá si mezi nimi. Měli bychom to být my

²⁹ Chaloupka, O., *Rodina a počátky dětského čtenářství*, str. 87, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-40-8

- rodiče nebo škola, kdo mu s výběrem pomůže. Dítě nejprve zaujme velikost knihy, obrázky a až poté velikost písma a text.³⁰

Škola může první knížku i počátek čtení ovlivnit. Třeba tím, že žáka srovnává s ostatními žáky. Nebo při volných hodinách nechá děti samostatně mluvit o knihách, kterou právě čtou. Škola ale nemůže svými osnovami nebo jakkoliv nařídit, aby žák měl literaturu rád, může však pomalu vybudovat citový vztah k četbě. Prostor pro literaturu má být prostorem pro radost a pro potěšení dětí ze čtení. Ale jak dlouho a jak často tento prostor pro literaturu budovat – hodinu týdně, hodinu měsíčně, podle nálady dítěte nebo jen v hodinách českého jazyka? Pokud učitel českého jazyka své žáky „nadchne“ povídáním o knize nebo literatuře, větší počet dětí bude po této knize pátrat, aby si ji samo mohlo přečíst. Dítě tak samo prožívá děj, bojí se o své hrdiny a pracuje zde dětská fantazie.

Zásada, že dítě má číst co nejvíce, je sice pěkná, ale u některých dětí nereálná. Jsou děti, které přečtou měsíčně pět a více knih, ale když se zeptáme na obsahy – nevědí. Ze šesti obsahů vědí s problémy jeden. Jejich čtenářství je totiž velmi povrchní, neprožitkové a oni mají jen zápis v deníčku o přečtené literatuře.

Další zásada, že dítě by mělo číst jen dobré knihy. Ale kde je hranice mezi „dobrymi“ a „špatnými“ knihami? Výběr četby dítěte by měl být co nejrozmanitější, tzn. zahrnovat různé žánry – nejen pohádky, ale i příběhy o dětech, naučnou literaturu a verše.³¹

„Škola má své nezastupitelné poslání a rodina má své nezastupitelné poslání, ale ani jedno nemůže být naplněno bez druhého.“³²

Rodina a škola by neměly tvořit dvě arény oddělené vysokou zdí. Vliv rodiny a vliv školy jdou vedle sebe, i když se navzájem nepropojují nebo nepostupují, a jdou dokonce často proti sobě („Co si to ta učitelka na vás zase vymyslela?“). Rivalita mezi rodinou a školou

³⁰ Chaloupka, O., *Škola a počátky dětského čtenářství*, str. 5 - 26, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-41-6

³¹ Chaloupka, O., *Škola a počátky dětského čtenářství*, str. 40 - 46, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-41-6

³² Chaloupka, O., *Škola a počátky dětského čtenářství*, str. 99, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995, ISBN 80-85865-41-6

je to nejhorší, co může mladého čtenáře postihnout. Stále se vyskytuje jev, který má označení jako rozpor mezi četbou „pro školu“ a „pro sebe“.³³

Rodičům je potřeba vysvětlovat, že čtení není pro dítě primární zábava, ale cesta k poznání. Čtenářství, knihy a čtení se zejména v základních školách musejí stát předmětem zájmu učitele, o knihách se musí hovořit a škola by měla žáky povzbuzovat, aby navštěvovali knihovny, např. vypsát třídní, školní soutěž o nejlepší knihu či čtenáře.

Být učitelem znamená být pedagogem, psychologem a hercem. Ale musí se o své úkoly podělit s těmi, kterým záleží na budoucnosti dítěte – tedy s rodiči.

Učitel musí „lovit mnoho zajců“ najednou. Některé děti zvládnou přečíst povinnou četbu a ty, které baví číst, si sami zakládají čtenářský deník. Pro řadu dětí je to nemyslitelné, ale je pro ně důležité, aby se naučily číst a byly ochotné číst a prostřednictvím čtení se vzdělávaly. Nečtenáři stejně povinnou četbu nečtou a díla pak stahují z internetu. Když se o knihách hodně mluví ve škole a v rodinách, vytváří se prostor pro zvědavé děti, které potom v knihovnách hledají tato díla.³⁴

Dítě přece nechte jen ve škole, ale především doma. Doma sleduje televizi, brouzdá na internetu, a také sleduje svoje vzory – rodiče. A pokud ti čtou, tak se podílí na čtenářství svého dítěte. Nejde o to, abychom věděli, že děti čtou, ale chtějme po nich i obsah knih řečený vlastními slovy – komunikujme s nimi.

2.3 Poruchy – dyslexie, dysgrafie

V Česku je velký počet dětí, které trpí vývojovými poruchami učení. Mají obrovské problémy se čtením, psaním, jsou hyperaktivní a nevladatelné. Jen v loňském školním roce jich bylo v základních školách na 42 019 žáků a ve školách středních pak 5039 studentů. Vyplývá to z údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání.

³³ Chaloupka, O., *Rodina a počátky dětského čtenářství*, str. 97 - 104, Praha: VICTORIA Publishing, a.s., 1995
ISBN 80-85865-40-8

³⁴ Šťástková, Zlata, *Učitel, který chce vést děti ke čtení, musí být nadšeným čtenářem*, on-line, 9.3.2011, <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2011/10/učitel-který-chce-vest-deti-ke-cteni-musí-bzt-vasnivym-ctenerem>

Někteří psychologové mají za to, že děti s poruchami učení nepřibývá, na rozdíl od minulosti, kdy se jejich počet nesledoval. Ale jiní jsou zcela opačného názoru a hledají příčinu ve zhoršujícím se životním prostředí, které způsobuje, že je plod v těle matky vystaven zvýšenému množství rizikových faktorů.

*Specifické poruchy učení jsou vývojovou poruchou. To znamená, že se projevují narušením vývoje určitých schopností a dovedností. Představují diagnostickou kategorii sloužící k souhrnnému označení takových výukových problémů, které vznikají jako důsledek dílčích dysfunkcí potřebných pro osvojení různých školních dovedností. Specifické poruchy učení nejsou způsobeny postižením zraku, sluchu, motoriky, mentální retardací či jinou psychickou poruchou nebo nepříznivými vlivy prostředí, i když jejich vnější projev může být dost podobný (dítě nečte, nepíše apod.) Člení se podle toho, jakou oblast postihují, např. poruchy čtení, psaní apod. Gramotnost je v současné společnosti vysoce ceněna, je chápána jako prostředek dalšího vzdělávání, a proto má deficit v oblasti čtení či psaní nepříznivé sociální důsledky.*³⁵

Dyslexie i dysgrafie patří mezi specifické poruchy učení.

Dyslexie – z řečtiny „poruchy se slovy“ – specifická porucha čtení, nebo ji můžeme definovat jako neschopnost dítěte naučit se číst na požadované úrovni, přestože žije v prostředí, které mu dává dostatek podnětů k rozvoji.

Dyslexii lze považovat za lehké specifické mentální postižení, které se ve školní práci nějak projevuje, samozřejmě v různé míře a také podle toho, o jaký předmět jde.

Plynulost čtení signalizuje míru zautomatizování, jehož podmínkou je dosažení čtenářské dovednosti. Náročnost čtení je také závislá na jazyku, v němž dítě čte. V češtině je pro dyslektické děti obtížné rozlišování diakritických znamének a rozdílů ve slabikách.

Děti se specifickou poruchou učení nejsou schopné dosáhnout stejných výsledků jako ostatní ani při zvýšeném úsilí a nemohou se vyrovnat svým spolužákům. Požadavky školy

³⁵ Matějček, Z.: *Sociální aspekty dyslexie*, str. 7, Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80-246-1173-2

nezvládají, i když se snaží, a jejich rodiče je denně nutí k nápravným cvičením, a přesto výsledek neodpovídá vynaloženému úsilí. Dost často jsou mezi trvale nejhůře hodnocenými ve třídě. Nejsou úspěšné a navíc musí věnovat mnohem víc času přípravě do školy. K celkové pohodě nepřispívá ani napětí, které domácí přípravu do školy doprovází.³⁶

Vyskytuje se u 10 % dětí a příčinou je dědičnost, drobná poškození mozku, nebo kombinace obou. Dítě bývá často označeno za líné a nedostatečně pilné. Ve snaze tuto situaci napravit dostává více úkolů, ale neúspěchy a tresty mohou u dítěte vyvolat duševní poruchy, které vyústí ke vzniku neuróz, záškoláctví, lži a zatajování známek. Může se projevovat zvýšená agresivita nebo naopak lhostejnost až rezignace.

Dysgrafie – z řečtiny „poruchy s psaním“ – specifická porucha grafického projevu. Postihuje celkovou úpravu písma a charakteristické je křečovitě a neúhledné písmo. Tato porucha neovlivňuje intelekt a je často spojená s dyslexií. Projevuje se pomalým tempem s častými přestávkami, chybami v opisu, přepisu a diktátu. Držení psacího náčiní je nesprávné nebo křečovitě, dítě tlačí na psací náčiní a není schopno provádět plynulé tahy. Obtížně si pamatuje tvary písmen a písmena jsou kostrbatá, neurovnaná a někdy nečitelná a nejsou stejně veliká. V diktovaných slabikách či slovech píše jen některá písmena, většinou jen ta, která jsou zvukově výrazná nebo ta, která si pamatuje. Dítě nepíše čárky, háčky, neslyší všechna písmena správně a nerozlišuje psaní slabik dy-di, ty-ti, ny-ni aj.

První třída je klíčovým obdobím pro rozvoj osobnosti dítěte a jeho vztahu ke škole a učitelům. Pro rodiče je šokem, když učitel své podezření jen vysloví. Hledají viníky a bojí se o budoucnost dítěte. Není nutno plašit rodiče a vyvolávat strach, ale je i nutné hledat účinnou formu pomoci. Nestací na posouzení učitele na základě neúspěchu při čtení, že jde o poruchu čtení nebo psaní – dyslexii a dysgrafii. Některé dítě má problémy s adaptací na školu - ve škole se mu nelíbí, se spolužáky i učiteli komunikovat nechce a jediné, na co se těší, je být zase doma.³⁷

³⁶ Matějček, Z.: *Sociální aspekty dyslexie*, str. 30 – 41, Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80-246-1173-2

³⁷ Zelinková, O: *Poruchy učení*, str. 29-31, Praha: Portál, 2003, ISBN 80-778-800-7

Pozorování musí být soustředěno na celou osobnost dítěte – na spolupráci ve třídě se spolužáky a s učitelem. Až na základě neúspěšného působení učitele a rodičů posíláme dítě k odbornému vyšetření.

V první třídě nejčastěji signalizují poruchy učení tyto znaky:

- ve čtení je žák horší než ostatní děti, nepamatuje si dlouho nová písmenka a zaměňuje je (m-n, b-d-p), vážne spojení hláska – písmeno
- žák si domýšlí text nebo se ho naučí z paměti, ale při změně textu zcela selhává
- obtížně skládá písmena do slabik a nápadně pomalu slabikuje
- není schopen sledovat čtení spolužáků, protože sám na čtení nestačí
- předříkává si písmenka a potom vysloví slovo nahlas, jde o tzv. dvojí čtení
- zcela mu uniká obsah čtení – neví, co četl
- při psané práci nestihá psát tak rychle jak učitel diktuje
- vynechává písmenka, zaměňuje i/y, ž/š, z/s – nejde o lajdáctví nebo nedbalost.³⁸

Musíme dítěti vysvětlit, že některé věci jsou pro něj obtížné a že to určitě společně zvládneme. Rodiče hrají důležitou roli při pomoci s učením. Žádný učitel nemůže strávit tolik času s „postiženým“ dítětem jako rodič, ale může pomoci rodičům s doplňkovým učením.

Nesmíme své dítě hlavně přetěžovat. Na učení musí být v klidu jak dítě, tak rodič. Klid a soustředění je základem učení. Je důležité nespěchat a trpělivě vysvětlovat, každý úspěch dítěte chválit a odměňovat. Některým dětem stačí za odměnu pochvala, některé vyžadují hmatatelnou odměnu. Stačí udělovat hvězdičky a po nasbírání určitého množství dát symbol větší.³⁹

Někteří rodiče nemají dostatek času a trpělivosti. V tomto případě je lepší najít učitele nebo dobrého studenta, který by dítěti pomohl mimo školní výuku.

Je potřeba, aby rodiče, učitelé, popřípadě logoped společně působili na dítě jako jeden tým, komunikovali mezi sebou a předávali si poznatky o úspěšné výchově. Na začátku každého

³⁸ Zelinková, O., *Poruchy učení*, str. 21-31, Praha: Portál, 2003, ISBN 80-778-800-7

³⁹ Selikowitz, M., *Dyslexie a jiné poruchy učení*, str. 43-50, Praha: Grada Publishing, spol. s r. o., ISBN 80-7169-773-7

školního roku je potřeba sejít se s učitelem a domluvit se na společné cestě k úspěchu. Na některých školách je možné zažádat o financování učebních lekcí pro děti se specifickými poruchami učení na škole. Lekce probíhají v soukromí, nebo ve škole a dítěti se dostává individuální péče, nebo je umístěno v malých skupinkách dětí s podobnými potížemi. Některé školy mají zaveden systém, kdy mohou rodiče navštívit třídu a svému dítěti pomáhat při čtení nebo v jiných činnostech.⁴⁰

Dyslektické děti mohou úspěšně fungovat v „normálních“ třídách. Jejich přítomnost však vyžaduje odlišné metody přístupu učení ze strany učitele, které nevedou k narušení kvality vzdělání. K nejčastějším opatřením patří částečná redukce učiva, poskytnutí více času k vypracování úkolů a v poslední době i používání specifických pomůcek, např. počítač. V posledních třech letech se některé základní školy zapojily do projektu Genetická metoda výuky čtení a psaní.

2.3.1 Genetická metoda výuky čtení

Potíže se čtením s porozuměním a s menším zájmem o knihy, které vznikají ztrátou motivace při pomalejším a komplikovanějším postupu výuky, lze pomocí genetické metody účinně řešit, a tak podporovat rozvoj čtenářské gramotnosti, která podle všech dostupných mezinárodních i interních srovnání u českých dětí upadá.⁴¹

Genetická metoda čtení označovaná též jako hlásková – spočívá v hláskování slov. Dítě nejprve „přehláskuje“ slovo, pak je teprve přečte dohromady. Spojuje tedy hlásky bez slabikování (s-l-o-v-o - slovo). Zjednodušeně řečeno, vychází se z intuitivního čtení po hláskách, které si osvojují už předškoláci. Tato metoda se dnes pojímá jako metoda přirozená vývoji dítěte.

Za autora této metody je považován spisovatel a pedagog Josef Kožíšek, který ji použil v čítance Poupata již v roce 1913. Není tedy zcela nová, jen podrobně zpracovaná.

Na samém počátku se vychází ze jmen žáků a jejich fotografií, děti se tak učí první písmeno svého jména i jména svých spolužáků. Žáci zapisují věty pomocí kresby, pak pomocí

⁴⁰ Selikowitz, M., *Dyslexie a jiné poruchy učení*, str. 49-50, Praha: Grada Publishing, spol. s r. o., ISBN 80-7169-773-7

⁴¹ Hosmanová, Iva, *Genetická metoda pomáhá rozvoji čtenářské gramotnosti*, on-line, 31. 10. 2012, <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2012/34/geneticka-metoda-cteni-pomaha-rozvoji-ctenarske-gramotnosti/>

symbolů (užívají zkratky jmen, např. „M“ místo „Míša“), tj. velkými tiskacími písmeny. Ze symbolů se stávají písmena (hlásky). Postupně žák zapisuje a čte pomocí kresby, symbolů a písmen. Kresby a symboly postupně vymizí a zůstává hláskové písmo, tj. velká tiskací abeceda. Díky tomuto postupu se doba, kdy žáci začnou číst plynule a s porozuměním, podstatně zkracuje, celou tiskací abecedu se dítě naučí během prvního půl roku. Klade se velký důraz na rozvoj sluchového vnímání. Tato metoda vůbec nerozkládá slova na slabiky, ale rovnou na hlásky. Snaží se, aby si dítě každé písmeno (obraz) zároveň propojilo s odpovídající hláskou (zvukem) a tím se urychluje proces čtení. Některým dětem více vyhovuje to, když se nemusí jejich oko „zastavovat“ na každé slabice (která sama o sobě často nenese žádný význam, nemá smysl), ale čte rovnou celé slovo. Ve výuce se tak snažíme od počátku pěstovat čtení s porozuměním. Díky tomu, že se dítě soustřeďuje jen na jeden typ písma („hůlkové písmo“) zvládne celou velkou tiskací abecedu velmi brzy, a tak může číst kvalitnější texty. Zhruba v pololetí se objeví malá tiskací abeceda. A protože je v této metodě prodlouženo období procvičování jemné motoriky skoro na celý půlrok, posouvá se nácvik psacích písmen většinou až do doby, kdy už děti nemají problém s tiskacími tvary. Mohou však již zapisovat téměř cokoli a navíc je tak více času na uvolňovací cviky, které jsou nezbytné pro dětská zápěstí, jež nejsou navyklá na tak jemné a dlouhé pohyby, které proces psaní psacích písmen vyžaduje.

Moderní metodikou se zabývá od roku 1995 PhDr. Jarmila Wágnerová, Csc., která také vydala soubor učebnic, včetně Čítanky pro prvňáčky, určený k výuce genetickou metodou.⁴²

Tato „moderní“ výuka by mohla přispět k lepšímu zvládnutí čtení a psaní i u dyslektických dětí.

⁴² Gošová, Věra, *Genetická metoda čtení*, on-line, 8.12.2011, http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/G/Geneticka_metoda_cteni

3 VOLNÝ ČAS

Co je to volný čas?

Volný čas (z angl. leisure time) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.⁴³

Časté a oblíbené trávení volného času dětí je sdružování. Základem je na rozdíl od rodiny a školy jeho dobrovolnost – do jakého sdružení vstoupí a jak se bude podílet na jeho činnosti. Dobrovolná činnost rozšiřuje prostor a možnosti života, naplňuje novými zážitky a spojuje potřeby a zájmy s účastí na společné činnosti.

Víme, jak tráví čas naše děti?

Ve škole je velké množství zájmových kroužků, ale který vybrat? Který je pro naše dítě ten nejlepší? Kde bude spokojeno? Každé dítě je jiné, některému stačí jeden kroužek a věnuje se mu naplno, některý má kroužků spoustu, ale je opravdu spokojeno? Má čas samo na sebe? Není přetíženo, když tatínek chce mít fotbalistu a maminka trvá na výtvarném kroužku, ale dítě samo chce chodit do počítačového kroužku? Tak kam ho zapsat?

V dnešní době dost závisí na finanční situaci rodiny. Každý kroužek má své pro a proti. Ale většinou se platí všude. Musí se zaplatit pedagog nebo trenér, pomůcky, materiál a škola vše ze svého hradit nemůže. Potom jsou i volnočasové aktivity mimo školu. I zde musí rodina přispívat.

Názor, že by dítě mělo být zaměstnáno co nejvíce, není správný. Hlavně bychom měli podporovat to, co chce dítě, a ne v čem se vidí rodiče. A také dítě podporovat tak, aby v této aktivitě vydrželo.

⁴³ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, str. 13, Praha: Portál., 2004, ISBN 80-7178-927-5

3.1 Efektivní trávení volného času

*Jako hlavní funkce volného času se uvádějí **odpočinek** (regenerace pracovní síly), **zábava** (regenerace duševní síly) a **rozvoj osobnosti** (spoluúčast na vytváření kultury).⁴⁴*

Současný rozvoj a plnění volnočasových aktivit dětí je negativní. Rodinu i společnost by mělo zajímat, jak děti tráví volný čas. Děti často napodobují chování svých rodičů, jejich životní styl. Na prvním místě je stále rodina, její volnočasová aktivita, její záliby a koníčky. Velký vliv na aktivitu ve volném čase má nedobré pedagogické působení rodiny, pasivita a neschopnost účelně trávit volný čas dětmi. Ve většině rodinách je to pak i finanční situace rodiny, která nedovoluje dětem navštěvovat volnočasová zařízení, poskytující pobyt v nich za peníze.

Děti tak vyhledávají kroužky, které jsou méně finančně náročné, více dostupné a nevyžadují pravidelnou docházku. Větší část dětí tráví volný čas organizovaně. Navštěvují volnočasové zařízení a organizace (sportovní oddíly, DDM, mládežnické organizace aj.).

Nejčastější činností mimo organizovaný volný čas je sledování televize, brouzdání na počítači, pobyt venku s kamarády, ale i čas na přípravu do školy a učení.

Mnoho dětí tráví svůj volný čas venku na ulici, málokdy se smysluplným a konkrétním cílem, bez kontroly a bez zájmu rodičů a okolí. Vznikají tak spontánně skupiny, které představují riziko spojené s jevy sociální patologie (krádeže, záškoláctví, požívání alkoholu a drog aj.)

Jsou ale i děti, které svůj volný čas naplňují efektivně.

Chlapci preferují sport a pohybové aktivity, následuje sledování televize, hraní her na počítači. Dívky dávají přednost umělecké činnosti, jako je například tanec, zpěv, hra na hudební nástroj, působení v různých sborech a výtvarné činnosti. I zde následuje sledování televize a chatování na počítači.

⁴⁴ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, str. 13, Praha: Portál., 2004, ISBN 80-7178-927-5

3.1.1 Četba a volný čas

Z mého průzkumu, který jsem dělala ve čtvrtých ročnících na dvou základních školách, je patrné, že více čtou děvčata než chlapci. Děvčata čtou ráda a chlapci většinou, že musí.

Děvčata si vybírají i mimoškolní četbu – romány pro dívky a hlavně příběhy z „koňského“ prostředí. Chlapci v tomto věku ještě raději knihy s více obrázky a málo písma. Nejlépe, kdyby knihu přečetla maminka a napsala i obsah. Což se bohužel i stává.

Každoroční statistikou v knihovnách jsme zjistili, že do knihovny chodí převážně dívky. Ty nečtou jen knihy určené školou, ale i romány pro dívky a různé cestopisy. Chlapci chodí do knihoven málo a když přijdou, jejich zájmem jsou knihy o sportovcích, cestopisy, knihy o dinosaurech a všeobecné encyklopedie

Myslím, že kniha své místo v budoucnosti neztratí, i když film je pohodlnější, a bude na rodičích, učitelích i knihovnicích, zda přesvědčí děti, aby si ještě přečetly i knihu a udělaly si svůj názor.

3.2 Výchovné potíže dětí

Výchovné problémy nevznikají samy od sebe. Problémové chování se považuje za výsledek narušených sociálních vztahů nebo výchovy. Přílišná pracovní zaneprázdněnost rodičů nebo naopak nezaměstnanost patří mezi rizika života dítěte a způsob trávení volného času.

Velká část dětí zůstává ve volném čase bez dozoru a vytváří si svou vlastní, zřídka kdy užitečnou náplň pro volný čas. Jejich největším nepřítelem je nicnedělání - nuda.

Dítě, které nechodí do žádného kroužku a odchází do prázdného bytu, první, co udělá, pustí televizi nebo počítač. Nezajímají ho úkoly a povinnosti, které má. Hlavně, že se dostane do virtuálního světa, kde je všechno v pohodě.

A víme, v jakém kyberprostoru naše děti žijí? A co můžeme udělat pro jejich bezpečnost?

Základními možnostmi je se nechat poučit od dětí, které se pohybují v on-line prostoru o obsahu a legálnosti jejich návštěv. Zajímat se o internetové kamarády, stejně tak jako se

zajímáme o kamarády ve školce či škole. Základem je komunikace mezi dětmi a rodiči nebo učiteli, tak aby nám dítě důvěřovalo a svěřovalo se, co se mu líbí nebo nelíbí. Při zjištění nevhodnosti stránek je třeba dítěti vysvětlit, proč by nemělo tyto stránky navštěvovat, ale zároveň nezakazovat návštěvu internetu vůbec.

Měli bychom mít v každé době o děti co největší zájem a věnovat se jim. Aby v pozdějším věku nevznikaly patologické jevy, jako je zanedbávání povinné školní docházky, útěky z domova, drobné krádeže, požívání alkoholu a návykových látek, pod jejichž vlivem páchají činy, které jsou od 15 let brány jako trestní činy.

3.3 Patologické jevy

V dnešní době mezi nejvýznamnější patologické jevy dětí patří:

- záškoláctví
- šikana a kyberšikana
- závislost na alkoholu nebo návykových látkách

3.3.1 Záškoláctví

Záškoláctví je úmyslné zameškávání školního vyučování. Je buď impulsivní (dítě předem neplánuje, že nepůjde do školy), nebo je účelové a plánované (žák předem plánuje odchod ze školy pod různými záminkami).

Žák se z vlastní vůle, bez vědomí rodičů vyhýbá škole. Často jde o souvislost se školním prospěchem žáka. Důvodem je strach z nějakého vyučovacího předmětu a z jeho zkoušení, často i strach ze spolužáků v případě výskytu šikanování žáka nebo i strach z reakcí rodičů na známky. Nezájem rodičů o dítě a jeho prospěch, ale i přehnaná péče a příliš vysoké nároky, přemrštěná přísnost nebo naopak shovívavost patří mezi příčiny záškoláctví. Nevhodný způsob trávení volného času způsobený negativním vlivem vrstevníků v partě, závislostním chováním projevujícím se zneužíváním drog a sháněním peněz na ně, ale i chudoba dítěte nebo rodiny způsobující obstarávání peněz nelegálním způsobem, např. častěji drobnými krádežemi nebo prostitucí apod.

3.3.2 Šikana

Šikana je jakékoli chování, jehož záměrem je ubližovat, ohrožit nebo zastrašovat jiného člověka, popřípadě skupinu lidí. Zahrnuje fyzický útok: například bití, vydírání, krádeže nebo poškozování věcí druhého člověka, ale i útok slovní: od nadávek a ponižování po pomluvy a může mít i formu sexuálního obtěžování.

Šikana může být i nepřímá – šikanující se třeba chová tak, jako by ten druhý člověk neexistoval. Šikana je velmi nebezpečná. Její následky na duševním a tělesném zdraví mohou být vážné a někdy i celoživotní. Šikana na školách probíhá v prostorách školy – třídy, záchodky, šatny, okolí školy, tam, kde zůstávají děti bez dozoru. Někteří učitelé odmítají chování svých žáků za šikanu považovat. Většinou je motivována sociálně-ekonomickými rozdíly mezi žáky a jejich rodinami. Rozdíly se projevují v oblečení, mobilech, počítačích, kapesném, ale podnětem může být i tloušťka, brýle, výška postavy a jakákoliv odlišnost, dokonce i přednost či talent.

Šikanované děti chodí domů zbité, umazané, chybějí jim části oděvu a vyžadují pod různými záminkami peníze na další den. Děti se snadno stávají záškoláky nebo se jim nechce chodit do školy. Jsou vystrašené, stále stonají a opakovaně navštěvují lékaře. Trpí poruchami soustředění a jsou smutné natolik, že u nich může vzniknout až patologický smutek – deprese.

Šikana bývá skrytá a rafinovaná. Šikanované dítě se bojí, v těžších případech hledá vinu u sebe a ztotožňuje se s útočníkem. Dlouhodobá šikana může oběti poškodit na celá dlouhá léta a někdy i doživotně. Je pravděpodobné, že se podílí na sebepoškozování a sebevražedných pokusech dětí. Šikana sama od sebe obvykle nepřestává a důležitá je prevence. Při každé příležitosti je potřeba dětem vysvětlit, co je to šikana, jak se jí vyhnout a jak se jí bránit.

V poslední době se obětí šikany stávají i učitelé, a to prostřednictvím kyberšikany.

Kyberšikana je definována jako úmyslné, opakující se a nepřátelské chování, jehož cílem je ublížit oběti za použití informačních a komunikačních technologií. Synonymem pro kyberšikana je také počítačová či virtuální šikana.⁴⁵

Prostředkem kyberšikany je mobilní telefon nebo internet.

Za klasické rozdělení komunikačních forem využívaných ke kyberšikaně považujeme (Kowalski, Limber & Agatson 2008):

- textové zprávy prostřednictvím mobilních telefonů
- fotografie a videoklipy zachycené přes kameru mobilních telefonů a následně zveřejněné na internetu
- telefonní hovory
- e-mailové zprávy
- chatové místnosti
- tzv. instant messaging (ISQ, Skype aj.)
- internetové stránky, blogy
- sociální sítě
- on-line hraní her

Kyberšikana nezahrnuje osobní kontakt mezi pachatelem a obětí, ale zůstává psychologicky a emocionálně škodlivá pro děti a mládež.⁴⁶

3.3.3 Závislost na alkoholu a návykových látkách

Alkoholismus je celosvětový problém, který bohužel proniká často i mezi děti a mládež. Jejich brzké zkušenosti s alkoholem často ovlivňují celý jejich následný život.

Alkohol je psychoaktivní látka, která odbourává zábrany.

- v prvním stádiu opilosti představuje alkohol formu zábavy a nespoutanosti a je jakýmsi druhem komunikace

⁴⁵ www.kyber-sikana.eu

⁴⁶ Rogers, V, *Kyberšikana*, str. 8, Praha: Portál, 2011, IBSN 978-80-7367-984-2

- ve druhém stadiu alkohol mění smýšlení a při dlouhodobém pití může negativně ovlivňovat rozhodování (opilí sedají za volant a v důsledku snížené bdělosti způsobují řadu dopravních nehod a úrazů, často i tragických)
- ve třetím stadiu dochází k otravě alkoholem, kdy se dostavuje únava, spavost, zvracení, někdy i poblouzněnost až zmatenost. Opilost tak připomíná narkózu a v těžších případech, kdy se nedostává pomoci, následuje smrt.

Stupeň opilosti je charakterizován obsahem alkoholu v krvi. Nedá se odhadnout, kolik toho kdo zvládne a závisí to na věku, tělesné hmotnosti, stavbě těla apod., a proto mnoho dětí končí po konzumaci alkoholu na jednotce intenzivní péče.

Důvody, proč děti alkohol vyhledávají, mohou být různé. U některých se jedná o experiment, nástroj zapomenutí, ale hlavním lákadlem je alkoholové opojení, euforie, které s konzumací alkoholu přichází.

Vztah k alkoholu u dítěte může být ovlivňován řadou aspektů:

- vliv rodiny, přátel – řada dětí se seznámí s alkoholem právě z rukou svých rodičů při oslavách narozenin aj.
- nízké ceny alkoholu a tradice ve výrobě alkoholu v domácím prostředí – víno, slivovice
- jako prostředek sounáležitosti – nechtějí se lišit, chtějí zapadnout
- nejdostupnější drogou – alkoholické nápoje jsou v restauracích levnější než nealko
- spojencem alkoholu je nuda – je tedy nutné zajistit dostatek volnočasových aktivit pro děti a mládež
- mnohdy jde také o to, vydobýt si úctu nebo si zvýšit sebevědomí
- v dnešní době spouštěčem jsou média- neuvážlivá reklama, která prezentují alkohol jako výborného společníka.

Už na základních školách mají někteří žáci zkušenosti s alkoholem. Jde většinou o děti, které mají rodiče závislé na alkoholu. Také na prvním stupni ZŠ jsou děti, které alkohol požily nebo ochutnaly. V devátých třídách mají žáci zkušenosti s opilostí a ještě se chlubí, že popíjeli často s rodiči. Dětský organizmus je po stránce psychické i fyzické nevyzrálý. A emocionální nevyzrálost způsobuje, že se návyk na alkoholu nebo jiných látkách rychle vytváří. Pití alkoholu v raném věku vede k pozdějším výskytům deprese a celkově degraduje osobnost, ničí vůli, společenské zábrany a mravní hodnoty.

Zkušenosti odborníků říkají, že čím dříve začne dítě s alkoholem, tím vyšší je pravděpodobnost, že začne vyhledávat další opojení v drogách. Nejvíce používanou návykovou látkou mezi dětmi a mladistvými je mimo alkohol kouření marihuany nebo sběr omamných hub.⁴⁷

3.4 Naše knihovna

Pracuji jako knihovnice v malé knihovně již osm let. Z neprofesionální knihovny jsme se vypracovali na profesionální. Otevřeno máme tedy pro naše obyvatele i občany z širokého okolí po celý pracovní týden, tj. 33 hodin.

Velice úzce spolupracujeme se základní školou, hlavně s prvním stupněm. Pořádáme pro děti besedy na témata, která vyberou třídní učitelé. Jsou to různá výročí narození nebo úmrtí našich i světových spisovatelů, besedy na téma pohádky, bajky a pověsti, dobrodružná literatura pro děti, ale i Vánoce a Velikonoce např. pranostiky, magie a besedy o obci a nad kronikou obce.

Návštěvníků přibývá, ale jen díky akci Pasování mladých čtenářů. Pasujeme žáky první třídy, kteří nám musí před pasováním přečíst kousek z nějaké knihy a poté jsou pasováni na čtenáře naší knihovny. Jako dárek dostávají šerpu, průkazku do knihovny a pohádkovou knihu (např. od Elišky Krásnohorské Pohádky naší babičky).

V knihovně mimo besed pro školu pořádáme například cestovatelské besedy s Jiřím Márou a jeho postiženým synem o jejich cestách po všech kontinentech. V letošním roce to byla již šestá beseda.

Děti na druhém stupni základní školy do knihovny moc nechodí. Většinou svoji četbu stahují z internetu. Ale do knihovny se pak vrací až jako studenti středních škol a učilišť. Zde je povinná četba už donutí k četbě a pozorné četbě.

⁴⁷ Holá, Michaela, *Nebezpečí alkoholu pro děti*, on-line, 8.9.2010, <http://alkohol.zdrave.cz/nebezpeci-alkoholu-pro-deti>

Zatím nejpočetnější skupinou, která navštěvuje knihovnu, jsou i u nás obyvatelé důchodového věku. Ženy si oblíbily romantickou četbu a knihy z lékařského prostředí, muži vyhledávají detektivní a kriminální romány, literaturu faktu a sci-fi.

I naše knihovna není jen knihovnou, do které chodí čtenáři pro své knihy, ale je knihovnou komunitní. Největším „tahákem“ jsou prodejní výstavy různých výrobků a levných knih.

Již tradicí se stalo zdobení velikonočních nebo vánočních perníčků, vytváření výrobků na Den matek (gelové svíčky, ubrousková technika, leptání na sklo aj.).

Knihovna jako taková se podílí také na kulturním životě obce.

Připravujeme dvakrát do roka vítání občánků, Hudební slavnosti, kdy děti základní školy a mateřské školy zpívají společně s našimi umělci (Javory, O. Havelka, P. Spálený, P. Černocká, J. Šuláková aj).

Další již tradicí se v naší obci stalo rybaření na rybníku Hrušovec, a zatím nejnavštěvovanějšími akcemi jsou Myslíbořický pedál a rozsvěcování vánočního stromečku. Vše se dělá hlavně pro děti a mládež.

Do knihovny se nechodí jen za kulturou, ale i pro běžné informace jako je placení poplatků, ubytování, stravování nebo jiný kulturní život v obci a jejím okolí.

Čtení - aktivita zaměřená na knihy a jejich duševní přisvojování; čas věnovaný knihám

Čtenář – ten, kdo čte knihy; duševní uživatel knih a jiných písemných zdrojů

Četba – více než základní aktivita zaměřená na knihy, jde o vztah, který nevzniká jednorázově, ale musí být po určitou dobu rozvíjen a udržován

Čtenářství – používá se zejména s dětskou populací – je to cílené a plánovité rozvíjení četby za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí

I. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

4.1 Cíl

Cílem šetření bylo popsat a zjistit význam a úroveň čtenářské gramotnosti u žáků čtvrtých tříd základní školy. Bylo použito anonymní dotazníkové metody. V souladu s cílem bakalářské práce byly stanoveny tyto hypotézy:

- **Všechny děti, přesto, že čtou, sledují televizi a hrají hry na PC.**
- **V rodinách, kde čtou rodiče a prarodiče, čtou i děti.**
- **Čtení knih není prioritou volného času dětí**

4.2 Charakteristika respondentů

S žádostí o vyplnění dotazníků žáky čtvrtých tříd základních škol, jsem se obrátila na ředitele škol a učitele českého jazyka.

4.3 Podmínky při sběru dat

Dotazníky jsem rozdala všem přítomným žákům čtvrtých tříd. Ti byli seznámeni s důvodem a realizací dotazníkového výzkumu. Na ZŠ Otakara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou bylo přítomno ve dvou třídách 38 žáků (23 dívek a 15 chlapců). Na ZŠ a MŠ Myslibořice se účastnilo 24 žáků (12 dívek a 12 chlapců).

Výsledky jsou zpracovány do tabulek a grafů.

Na zmíněných školách jsem ještě vedla rozhovory s učiteli českého jazyka na obou stupních ZŠ. Rozhovorů se účastnilo 10 pedagogů (5 ZŠ OB Jaroměřice nad Rokytnou a 5 ZŠ a MŠ Myslibořice).

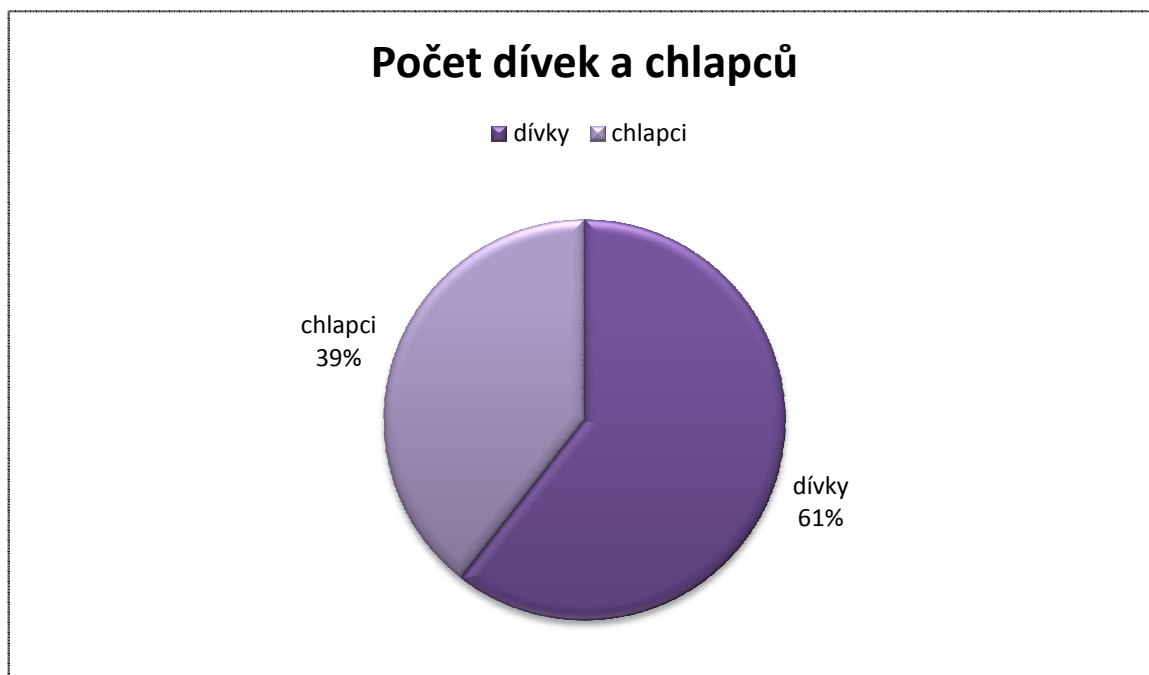
5 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ S DĚTMI

5.1 Základní škola Otakara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou

Tento dotazník byl předán pro žáky dvou tříd 4. ročníku v ZŠ Otakara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou v měsíci lednu tohoto roku. Byl vyplněn právě přítomnými žáky a poprosila jsem, aby děti vyplňovaly dotazník anonymně a hlavně pravdivě.

Tab. 1: Pohlaví dětí ve třídách

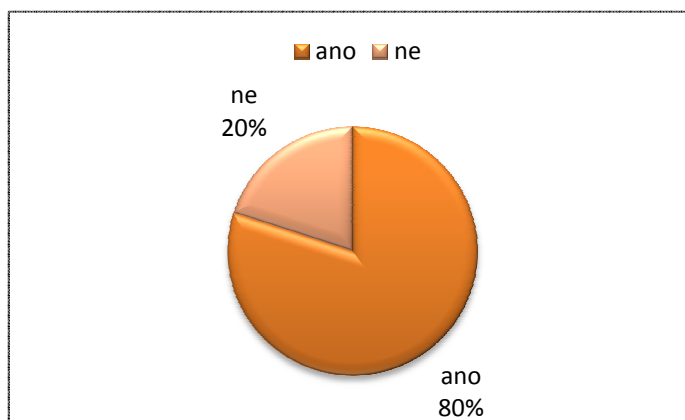
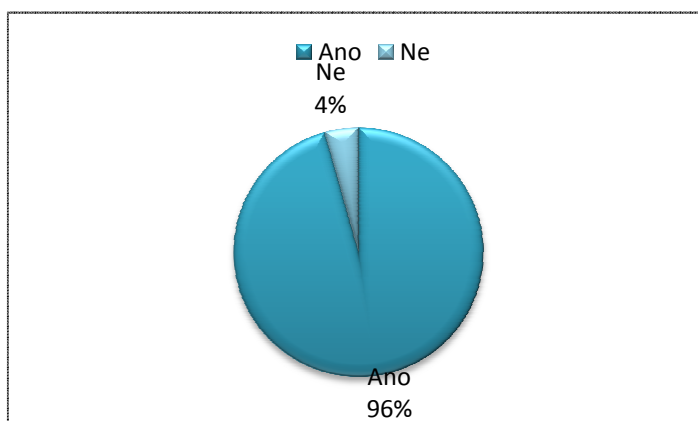
4. TŘÍDA – JAROMĚŘICE NAD ROK.	DÍVKY	CHLAPCI
2 TŘÍDY	23	15



Graf č. 1

Tab. 2 otázka č. 1: Čteš rád/a?

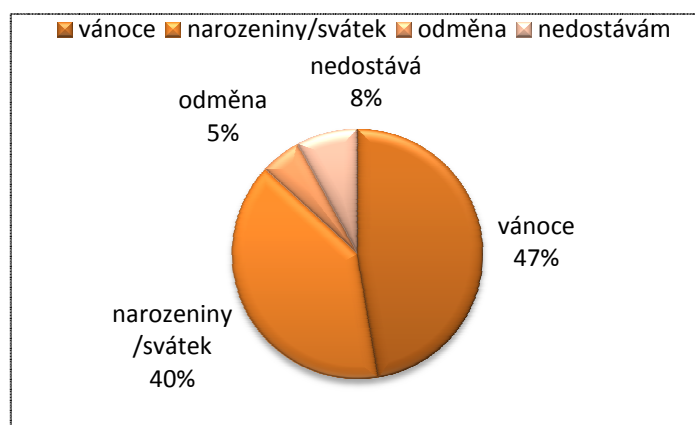
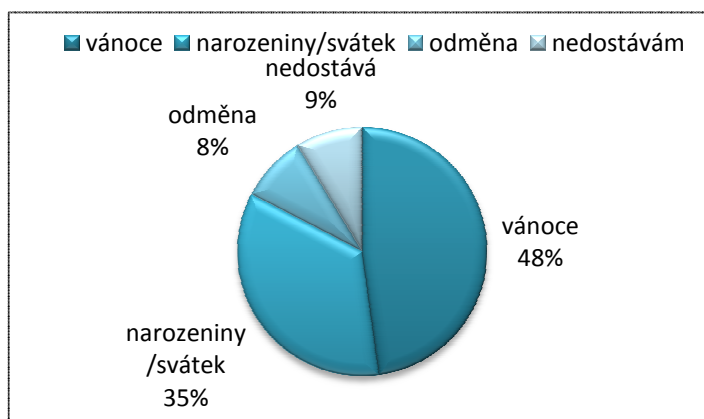
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	22	12
NE	1	3

Graf č. 2 : Odpověď dívek na otázku č. 1 v %Odpověď chlapců na otázku č. 1 v %

Dívky (80 %) a chlapci (90 %) čtou rádi.

Tab. 3 otázka č. 2 : Dostáváš knihu?

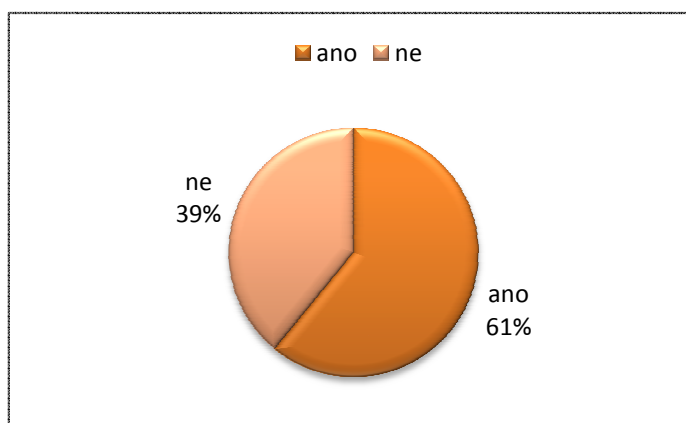
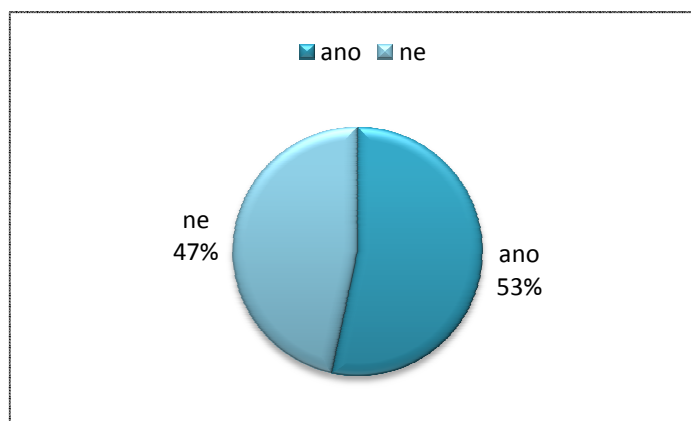
	DÍVKY	CHLAPCI
VÁNOCE	18	11
NAROZENINY/SVÁTEK	15	8
ODMĚNA	2	2
NEDOSTÁVÁM	3	2

Graf č 3: Odpověď dívek na otázku č. 2 v %Odpověď chlapců na otázku č. 2 v %

Většina dětí dostává knihy hlavně jako vánoční dárek – dívky (46 %) a chlapci (43 %).

Tab. 4 otázka č. 3 : Četli ti rodiče před spaním?

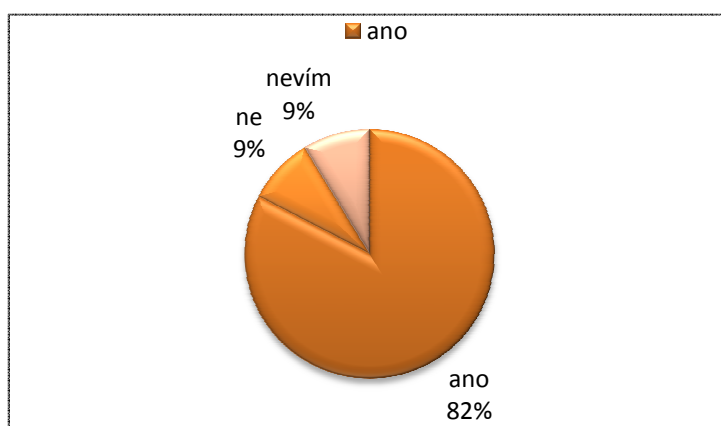
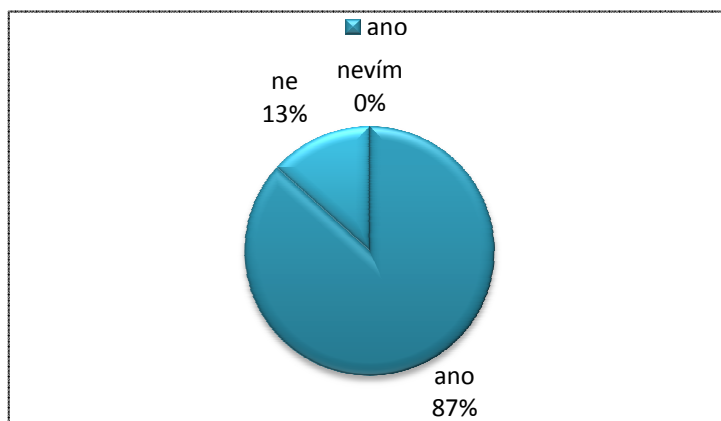
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	14	8
NE	9	7

Graf č. 4: Odpověď dívek na otázku č. 3 v %Odpověď chlapců na otázku č. 3 v %

Dívkám (61 %) a chlapcům (53 %) četli rodiče před spaním knihy.

Tab. 5 otázka č. 4 : Čtou knihy rodiče, prarodiče nebo sourozenci?

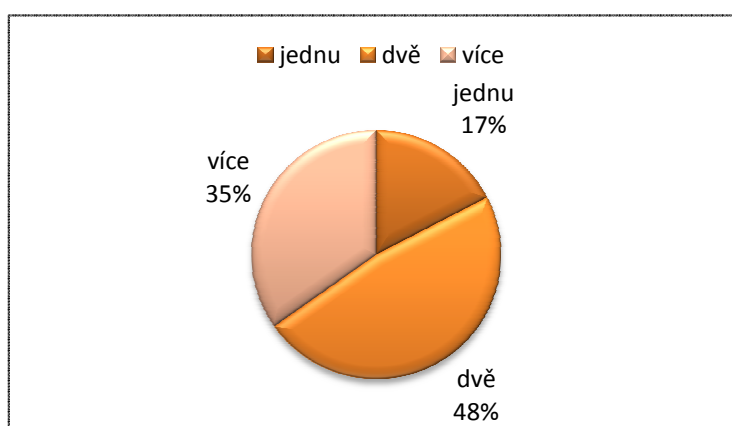
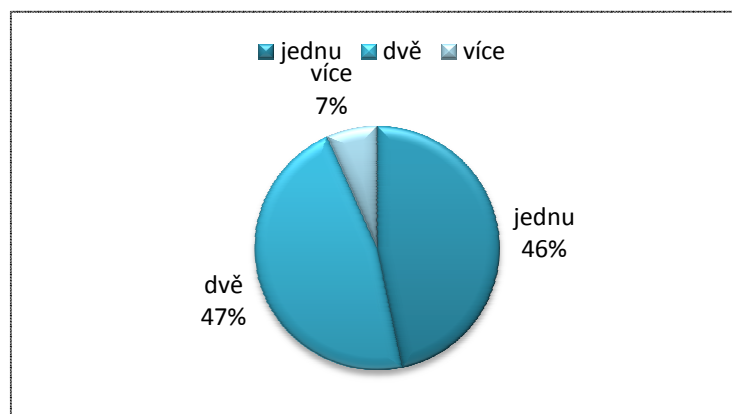
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	19	13
NE	2	2
NEVÍM	2	0

Graf č. 5 : Odpověď dívek na otázku č. 4 v %Odpověď chlapců na otázku č. 4 v %

U dívek (82 %) a u chlapců (87 %) čtou rodiče, prarodiče i sourozenci.

Tab. 6 otázka č. 5 : Kolik knih přečteš za 1 měsíc ?

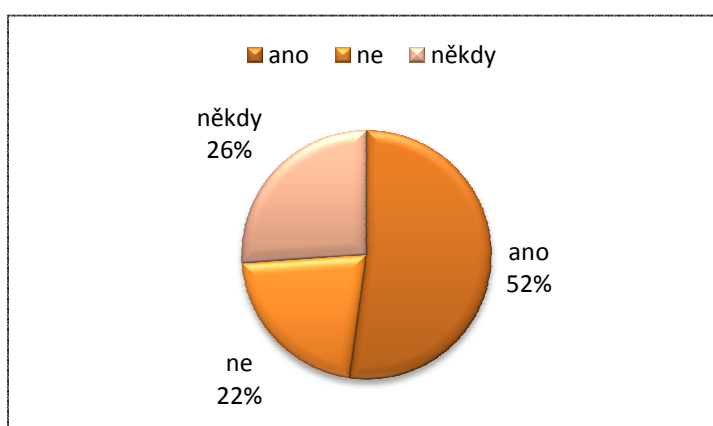
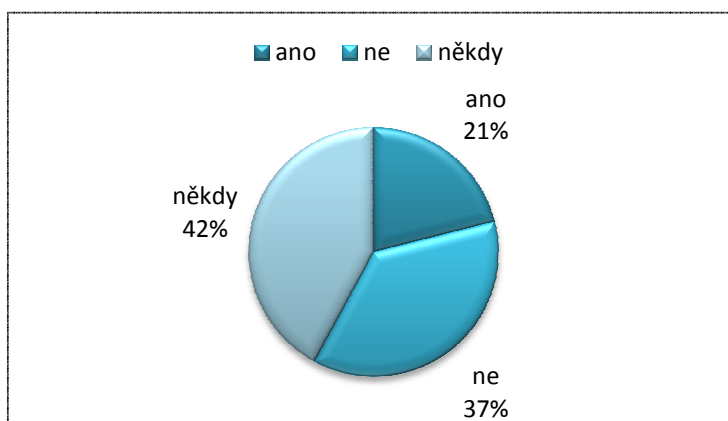
	DÍVKY	CHLAPCI
JEDNU	4	7
DVĚ	11	7
VÍCE	8	1

Graf č. 6: Odpověď dívek na otázku č. 5 v %Odpověď chlapců na otázku č. 5 v %

Měsíčně přečtou dívky (35%) a chlapci (7%) více knih.

Tab. 7 otázka č. 6 : Mluvíte doma o knihách, které přečteš?

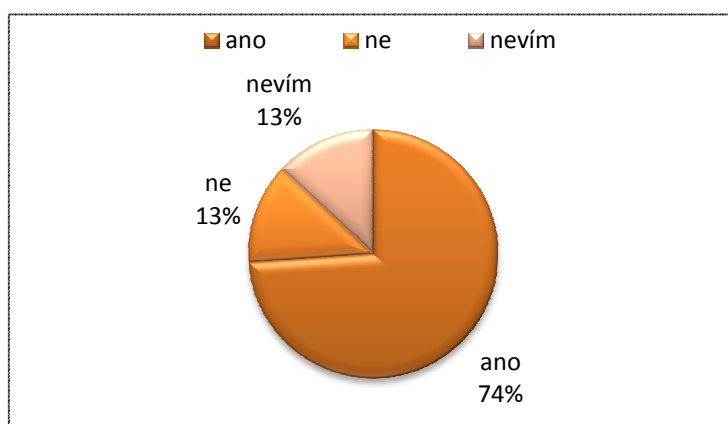
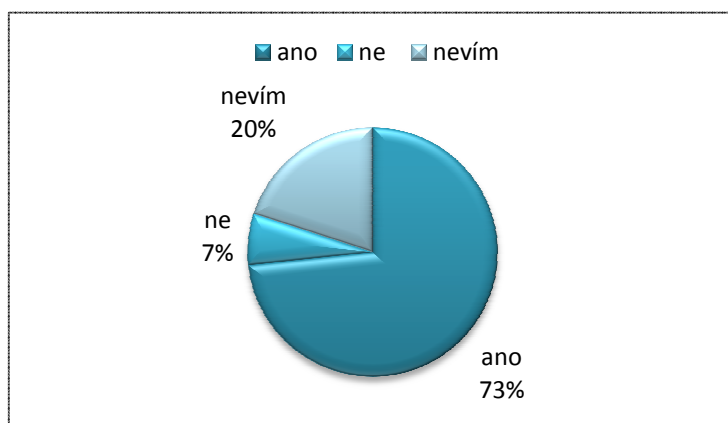
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	12	4
NE	5	3
NĚKDY	6	8

Graf č. 7: Odpověď dívek na otázku č. 6 v %Odpověď chlapců na otázku č. 6 v %

Doma se mluví o přečtených knihách u dívek (59 %) a u chlapců (57 %) jen někdy.

Tab. 8 otázka č. 7 : Pomáhá ti čtení knih při učení?

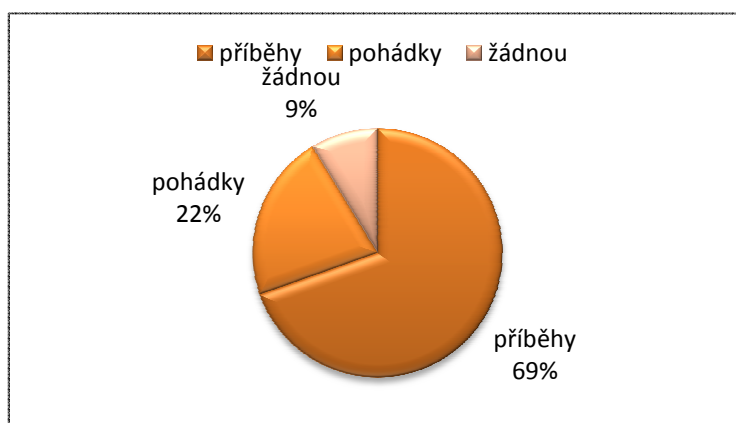
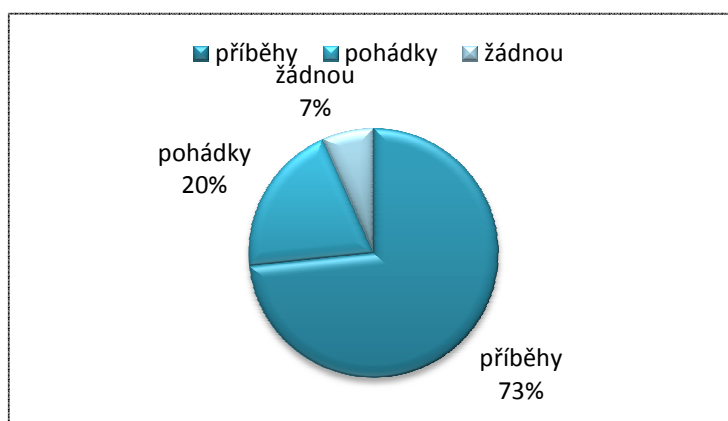
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	17	11
NE	3	1
NEVÍM	3	3

Graf č. 8 : Odpověď dívek na otázku č. 7 v %Odpověď chlapců na otázku č. 7 v %

Čtení knih pomáhá dívkám (74 %) a chlapcům (73 %) při učení.

Tab. 9 otázka č. 8 : Jakou knihu jsi četl/a nebo čteš nyní?

	DÍVKY	CHLAPCI
PŘÍBĚHY	16	11
POHÁDKY	5	3
ŽÁDNOU	2	1

Graf č. 9 : Odpověď dívek na otázku č. 8 v %Odpověď chlapců na otázku č. 8 v %

V tomto věku (10 let) čtou dívky (65 %) a chlapci (63 %) knihy s různými příběhy dětí.

Otázka č. 9 : Napiš stručně o čem tato kniha je nebo byla

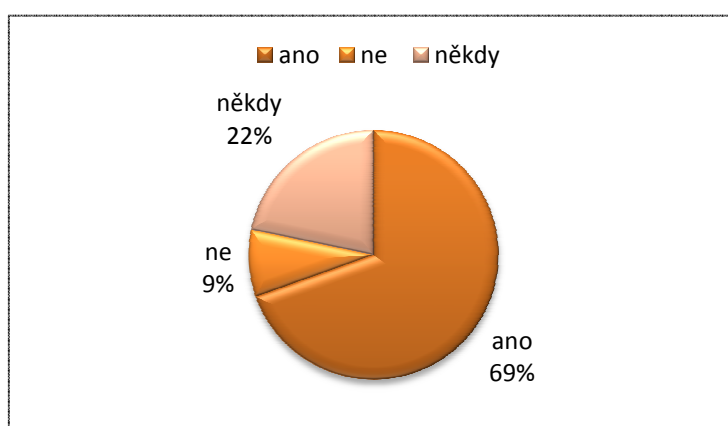
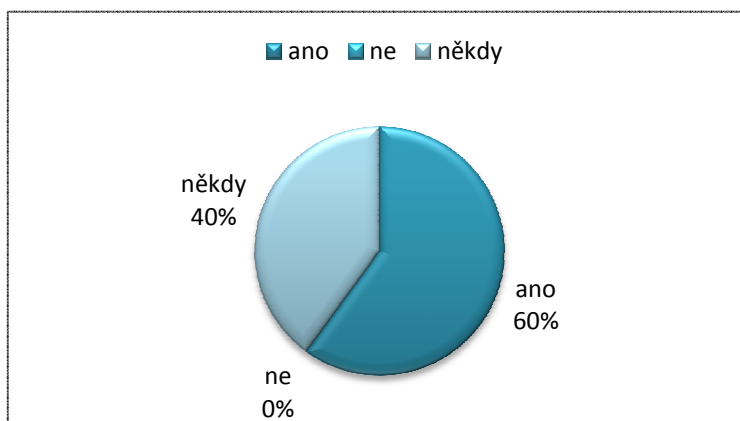
Na tuto otázku odpověděli děti většinou vyhýbavě nebo vůbec. Jen polovina dívek věděla, o čem četla a chlapci vůbec, nebo jako kdyby, knihy četl někdo jiný.

Zde se ukázalo, že některé děti opravdu nečtou a některé mají špatnou slovní zásobu, proto nemohou vlastními slovy říct nebo napsat o čem četly.

Na druhé straně právě děti, které přečtou knihu s porozuměním, dovedou o knize pěkně vyprávět (napsat) nebo říct svými slovy obsah.

Tab. 10 otázka č. 10 : Půjčuješ si knihy v knihovně?

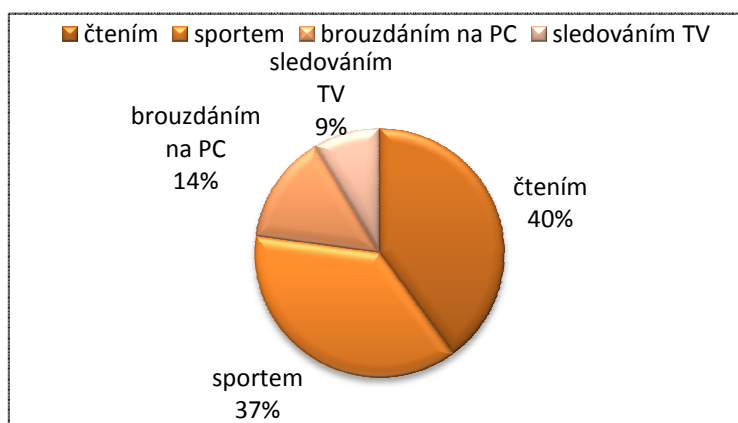
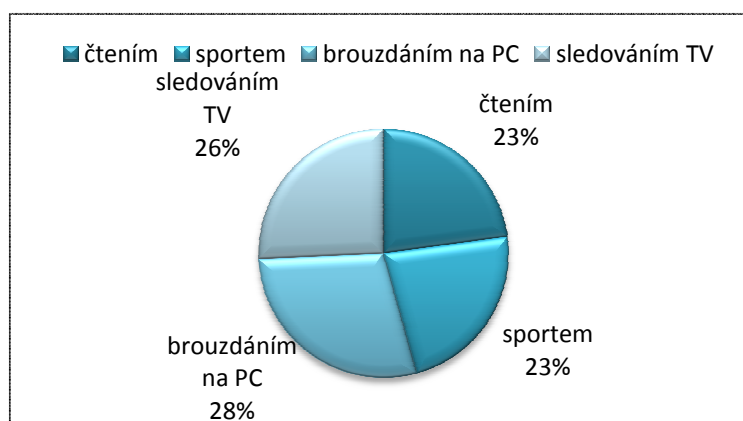
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	16	9
NE	2	0
NĚKDY	5	6

Graf č. 10 : Odpověď dívek na otázku č. 10 v %Odpověď chlapců na otázku č. 10 v %

Do knihovny si chodí půjčovat knihy dívky (69 %) i chlapci (60 %).

Tab. 11 otázka č. 11 : Jak trávíš volný čas?

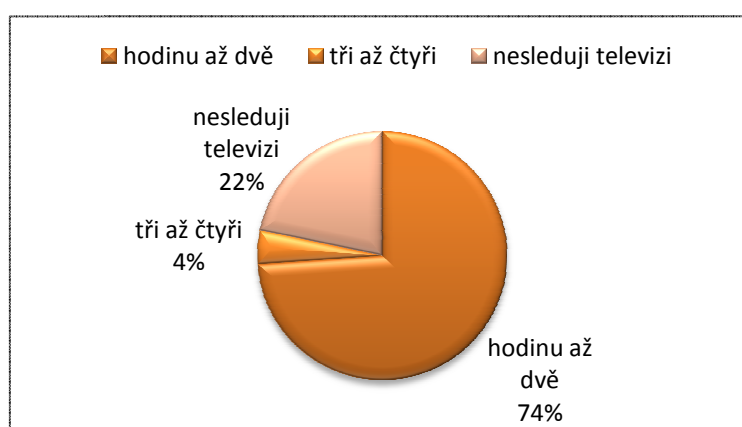
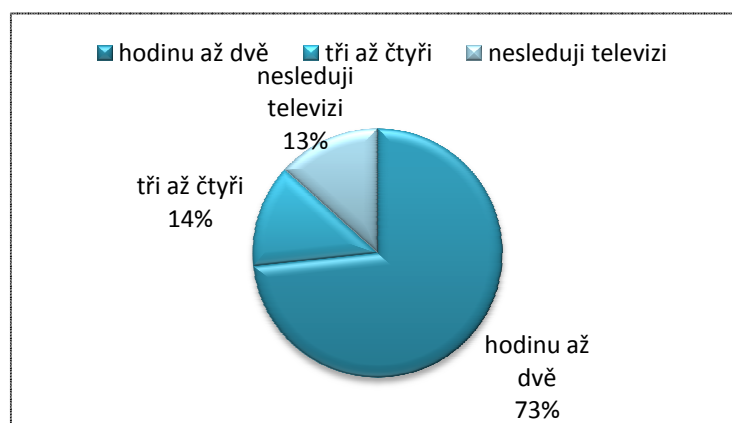
	DÍVKY	CHLAPCI
ČTENÍM	14	8
SPORTEM	13	8
BROUZDÁNÍM NA PC	5	10
SLEDOVÁNÍM TV	3	9

Graf č. 11 : Odpověď dívek na otázku č. 11 v %Odpověď chlapců na otázku č. 11 v %

Dívky (40 %) tráví svůj volný čas čtením více než chlapci (23 %).

Tab. 12 otázka č. 12 : Kolik času denně věnuješ sledování televize

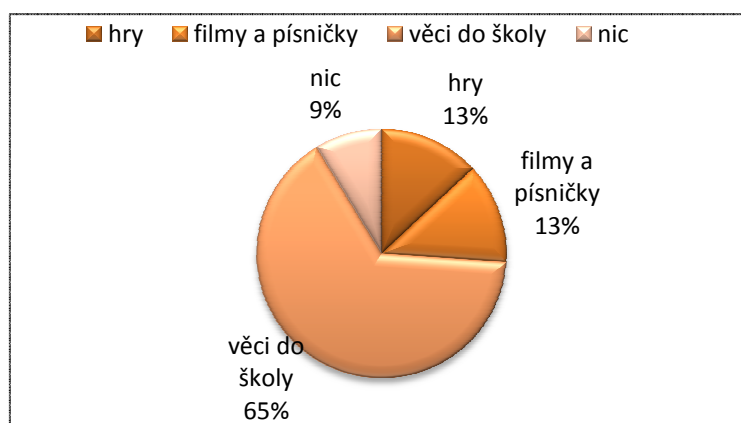
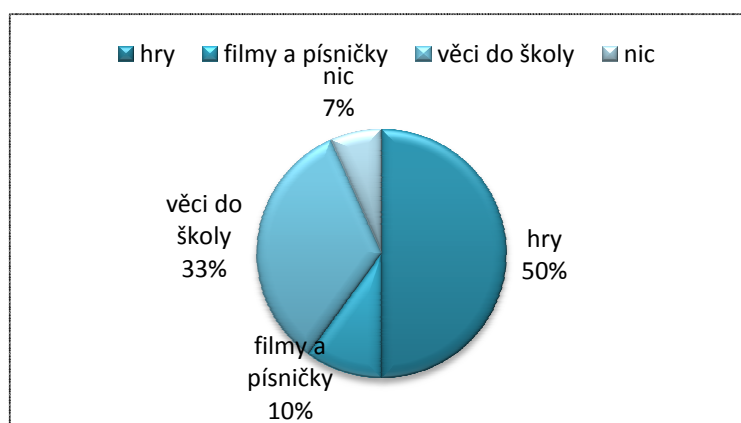
	DÍVKY	CHLAPCI
HODINU AŽ DVĚ	17	11
TŘI AŽ ČTYŘI	1	2
NESLEDUJI TELEVIZI	5	2

Graf č. 12 : Odpověď dívek na otázku č. 12Odpověď chlapců na otázku č. 12

Dívky (79 %) i chlapci (73 %) sledují denně televizi více než hodinu.

Tab. 13 otázka č. 13 : Co nejčastěji hledáš na internetu?

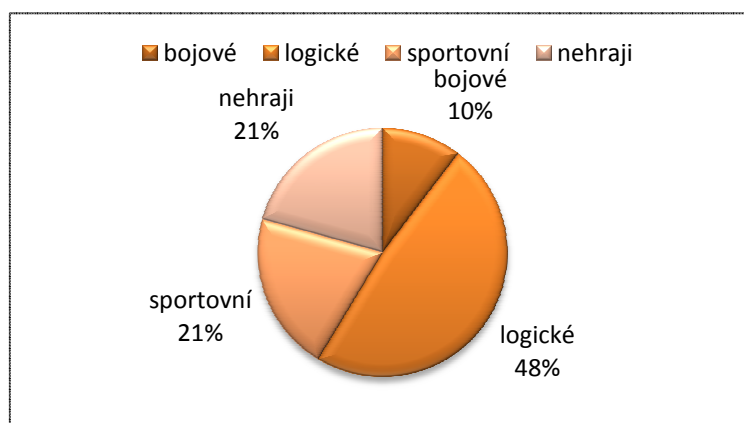
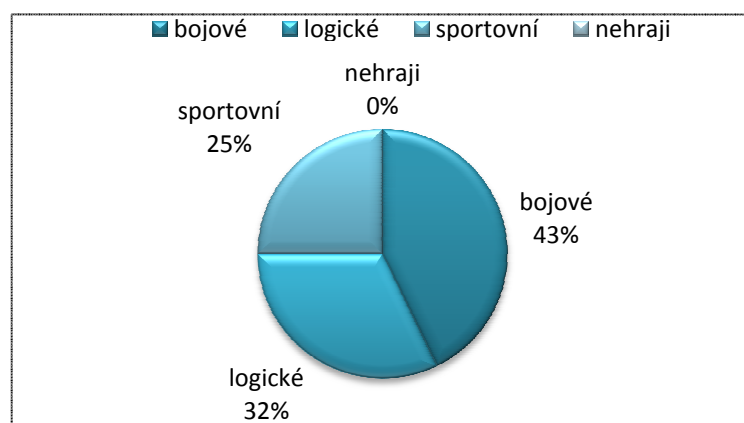
	DÍVKY	CHLAPCI
HRY	3	15
FILMY A PÍSNIČKY	3	3
VĚCI DO ŠKOLY	15	10
NIC	2	2

Graf č. 13: Odpověď dívek na otázku č. 13Odpověď chlapců na otázku č. 13

Dívky (65%) hledají na internetu věci do školy a chlapci (50%) hrají častěji hry.

Tab. 14 otázka č. 14 : Hraješ na PC hry a jaké?

	DÍVKY	CHLAPCI
BOJOVÉ	3	12
LOGICKÉ	14	9
SPORTOVNÍ	6	7
NEHRAJI	6	0

Graf č. 14: Odpověď dívek na otázku č. 14Odpověď chlapců na otázku č.14

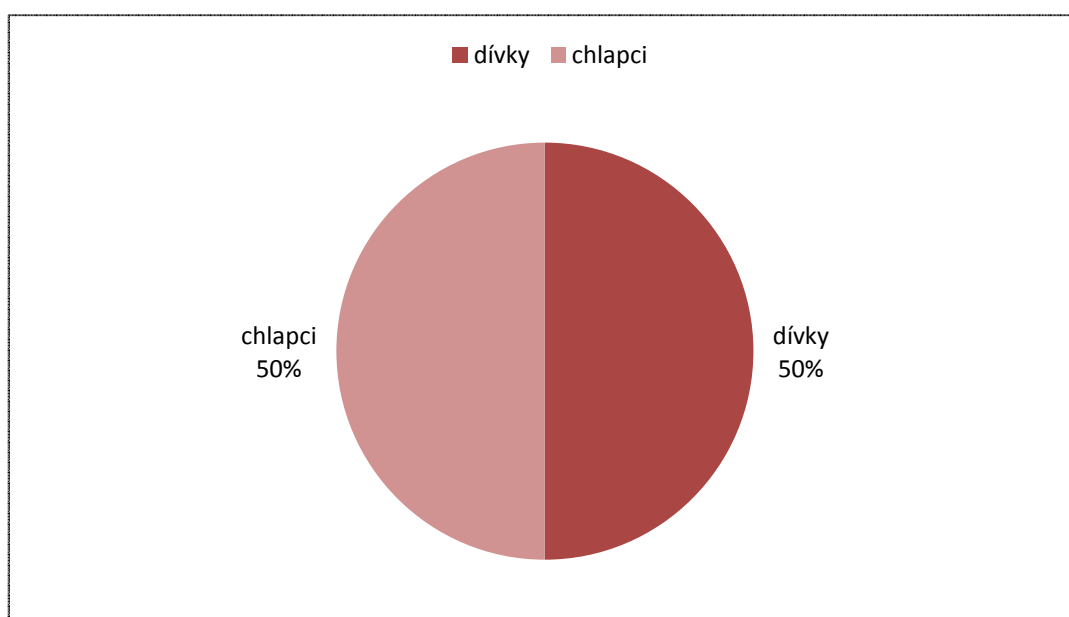
Dívky (48 %) hrají na PC hry logické a chlapci (43 %) hry bojové.

5.2 Základní škola a Mateřská škola Myslibořice

Tento dotazník byl předán žákům 4. ročníku ZŠ a MŠ Myslibořice v měsíci lednu a vyplnili ho všichni přítomní žáci. Poprosila jsem je, že dotazník je anonymní, a aby vyplňovali pravdivě.

Tab. 15: Pohlaví dětí ve třídě

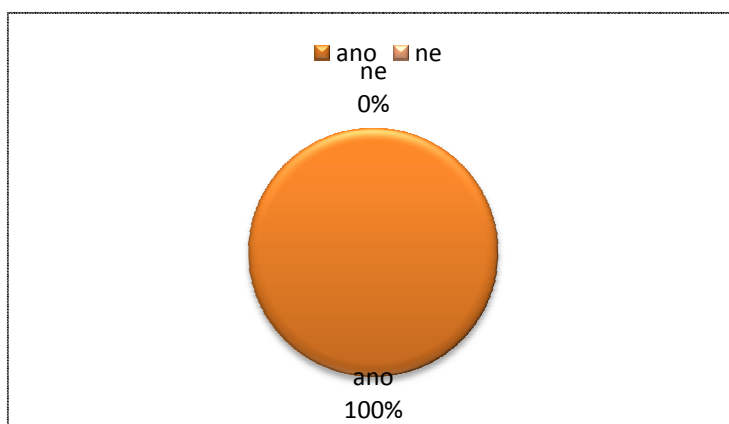
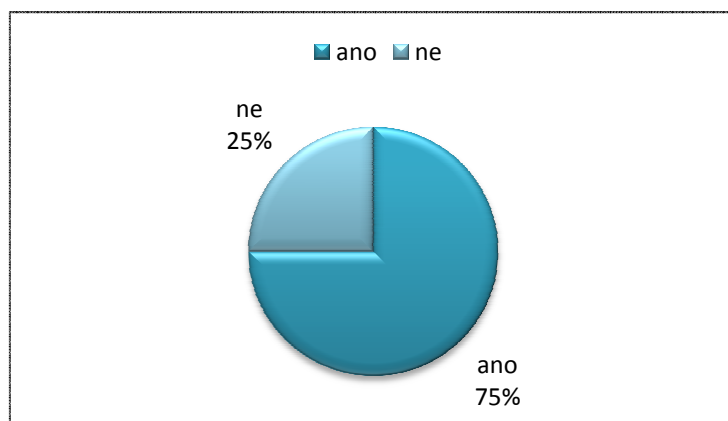
ZŠ MYSLIBOŘICE	DÍVKY	CHLAPCI
1 TŘÍDA	12	12



Graf č. 15

Tab. 16 otázka č. 1 : Čteš rád/a

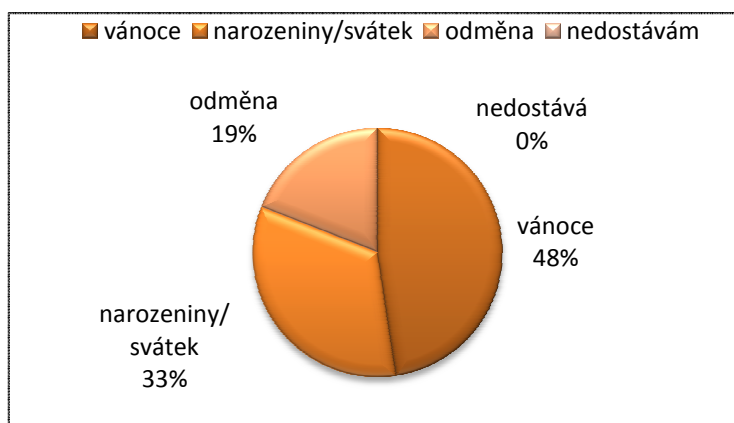
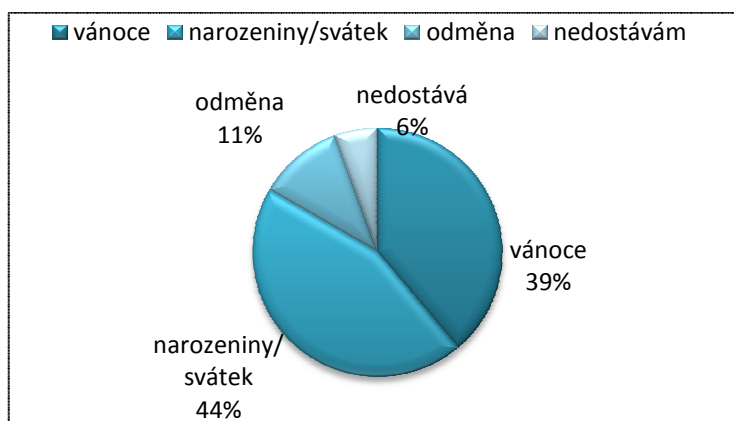
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	12	9
NE	0	3

Graf č. 16: Odpověď dívek na otázku č. 1 v %Odpověď chlapců na otázku č. 1 v %

Na otázku odpovědělo více dívek (100%) než chlapců (75%), že čte rád/a.

Tab. 17 otázka č. 2 : Dostáváš knihu?

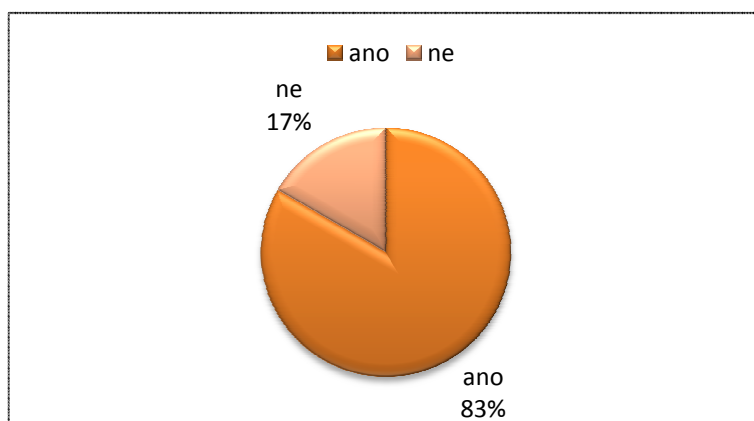
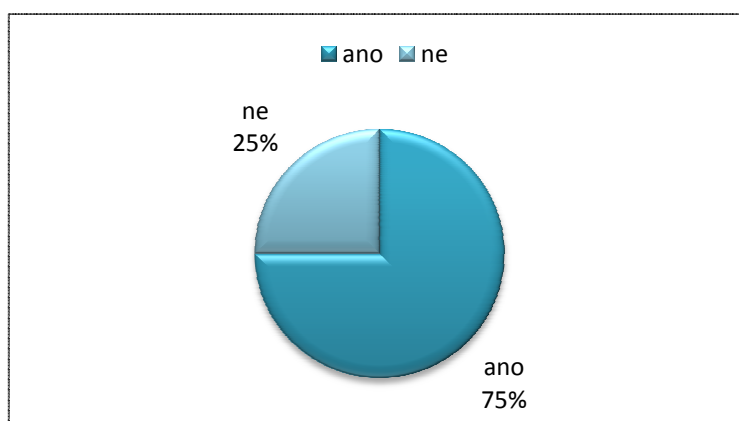
	DÍVKY	CHLAPCI
VÁNOCE	10	7
NAROZENINY/SVÁTEK	7	8
ODMĚNA	4	2
NEDOSTÁVÁ	0	1

Graf č. 17: Odpověď dívek na otázku č. 2 v %Odpověď chlapců na otázku č. 2 v %

Dívky dostávají knihu nejvíce na vánoce (48%), chlapci na narozeniny nebo svátek (44%).

Tab. 18 otázka č. 3 : Četli ti rodiče před spaním?

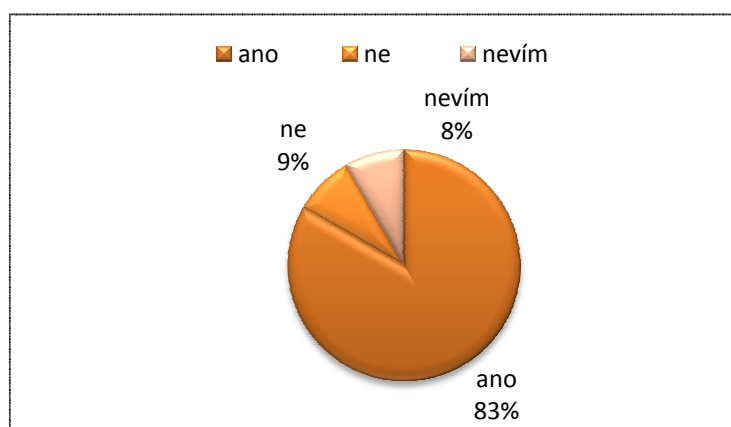
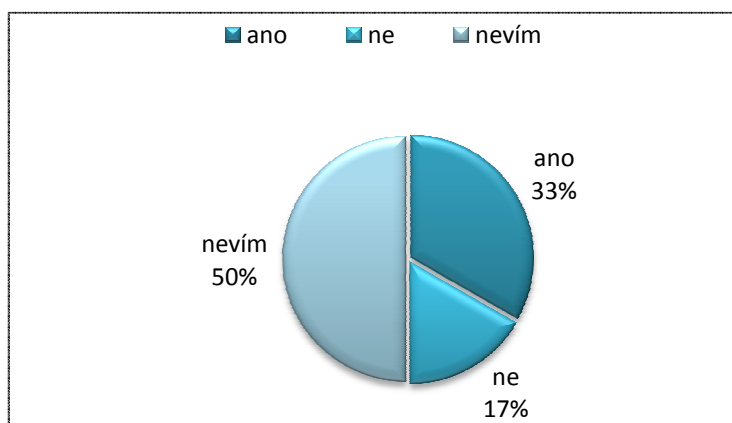
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	10	9
NE	2	3

Graf č. 18 : Odpověď dívek na otázku č. 3 v %Odpověď chlapců na otázku č. 3 v %

Většině dívek (83%) a chlapců (75%) četli rodiče před spaním knihu.

Tab. 19 otázka č. 4 : Čtou knihy rodiče, prarodiče nebo sourozenci?

	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	10	4
NE	1	2
NEVÍM	1	6

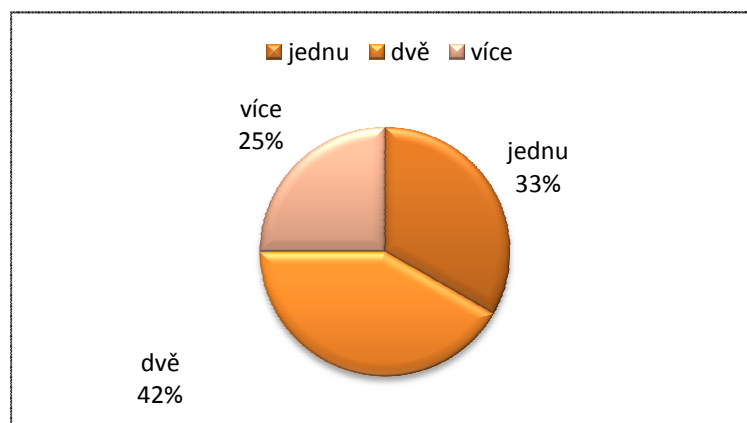
Graf č. 19: Odpověď dívek na otázku č. 4 v %Odpověď chlapců na otázku č. 4 v %

Větší procento dívek (83%) ví, že rodiče čtou, ale chlapci (50%) vůbec neví, zda jejich rodiče čtou.

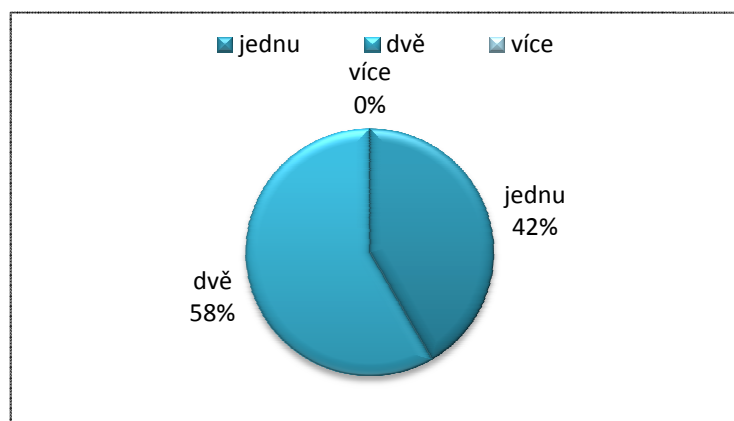
Tab. 20 otázka č. 5 : Kolik knih přečteš za 1 měsíc?

	DÍVKY	CHLAPCI
JEDNU	4	5
DVĚ	5	7
VÍCE	3	0

Graf č. 20: Odpověď dívek na otázku č. 4 v %



Odpověď chlapců na otázku č. 4 v %

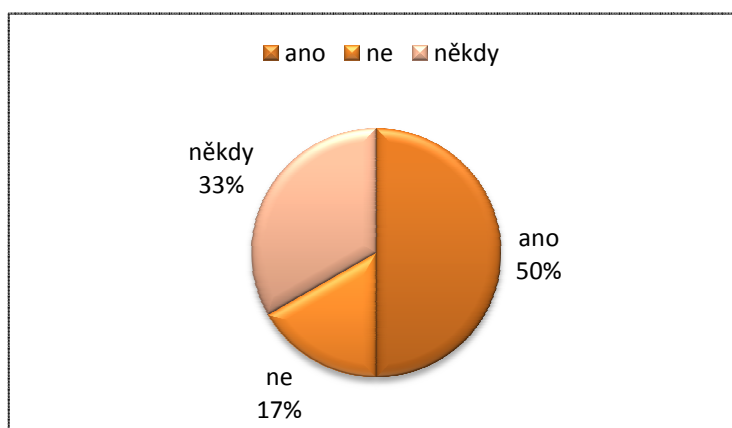


Dívky přečtou více (28%) než jednu knihu a chlapci přečtou nejvíce dvě knihy (58%).

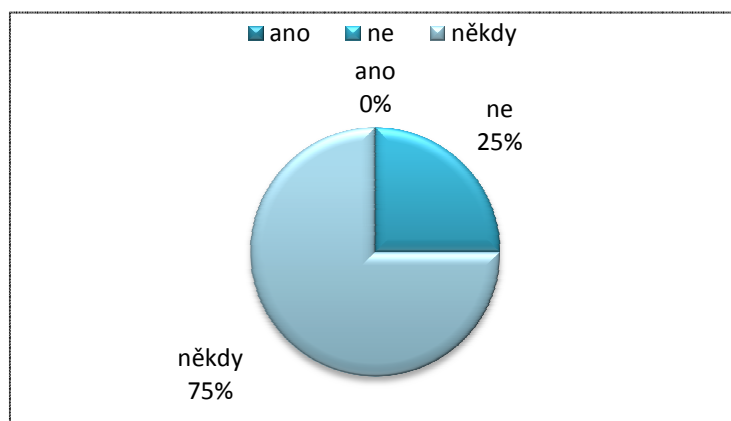
Tab. 21 otázka č. 6 : Mluvíte doma o knihách, které přečteš?

	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	6	0
NE	2	3
NĚKDY	4	9

Graf. 21 : Odpověď dívek na otázku č. 6 v %



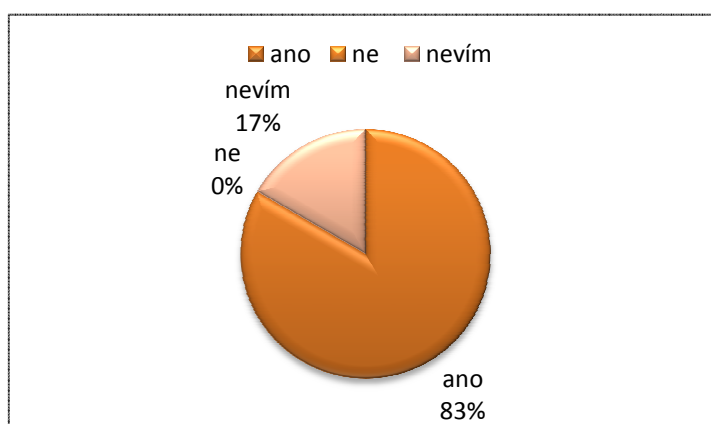
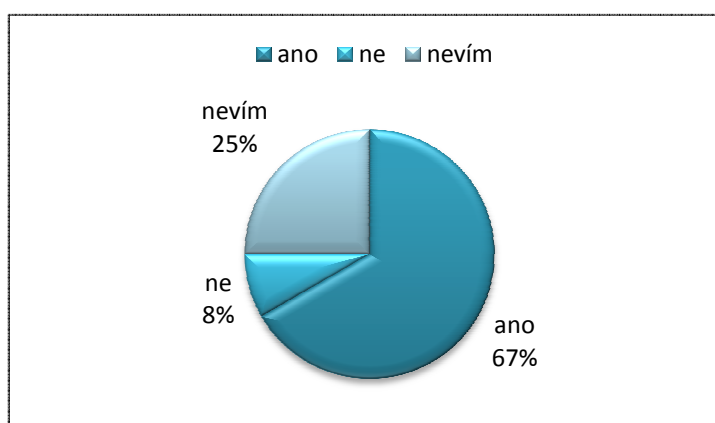
Odpověď chlapců na otázku č. 6 v %



V rodinách dívek (52%) se mluví o přečtených knihách, ale u chlapců se o přečtených knihách hovoří jen někdy (75%).

Tab. 22 otázka č. 7 : Pomáhá ti čtení knih při učení?

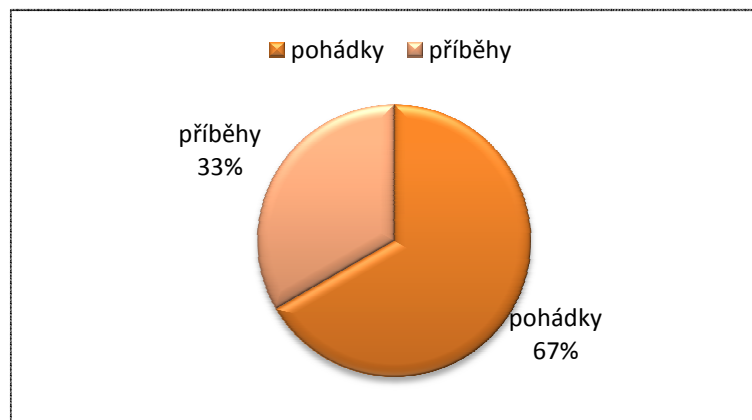
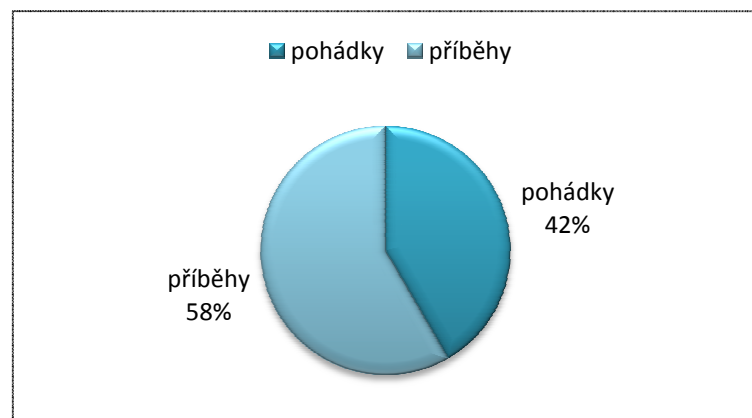
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	10	8
NE	0	1
NEVÍM	2	3

Graf č. 22 : Odpověď dívek na otázku č. 7 v %Odpověď chlapců na otázku č. 7 v %

Dívkám (74%) i chlapcům (64%) pomáhá čtení při učení.

Tab. 23 otázka č. 8 : Jakou knihu jsi četla nebo čteš nyní?

	DÍVKY	CHLAPCI
POHÁDKY	8	5
PŘÍBĚHY	4	7

Graf č. 23 : Odpověď dívek na otázku č. 8 v %Odpověď chlapců na otázku č. 8 v %

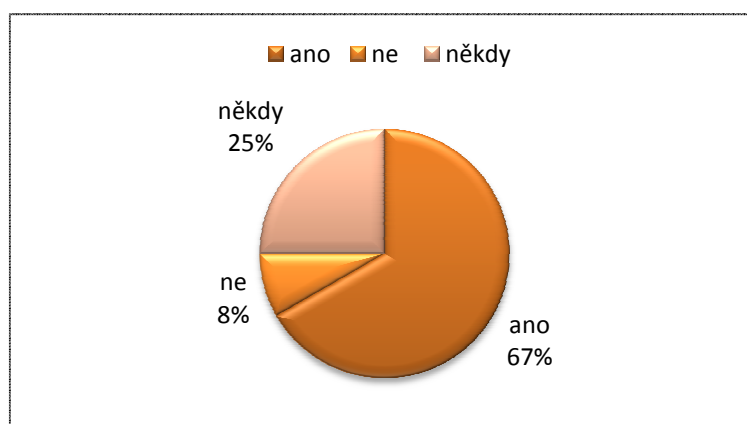
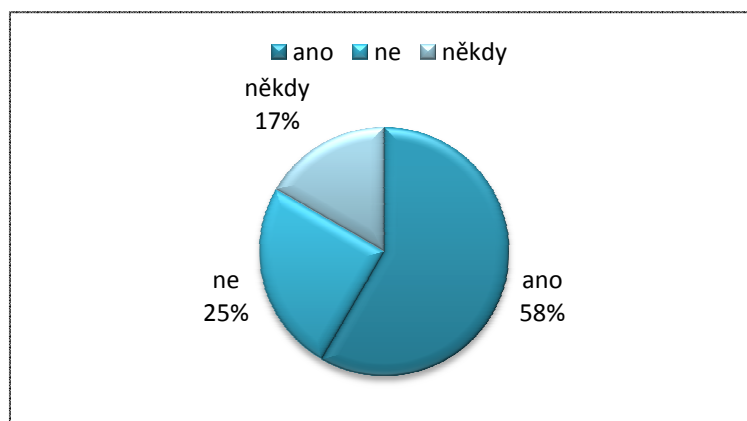
Dívky čtou více pohádky (67%) a chlapci více příběhy (58%).

Otázka č. 9 : Napiš stručně o čem tato kniha je nebo byla?

Na tuto otázku odpovídaly jen dívky a u chlapců bylo vidět, že knihu nečetli a jen o ní slyšeli. Knihu četla maminka nebo babička a obsah jim byl převyprávěn.

Tab. 24 otázka č. 10 : Půjčuješ si knihy v knihovně?

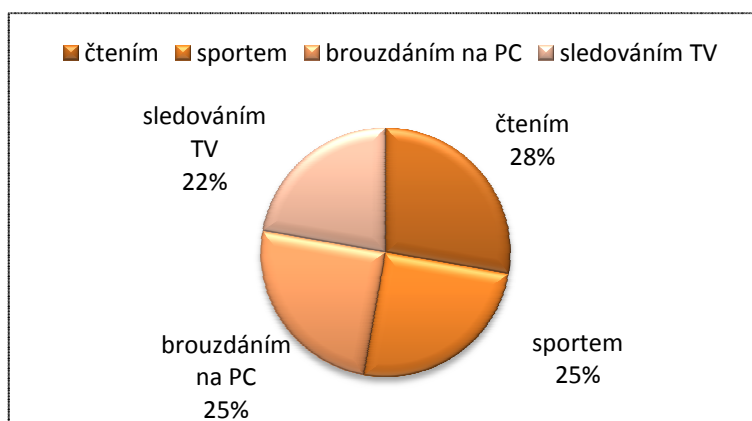
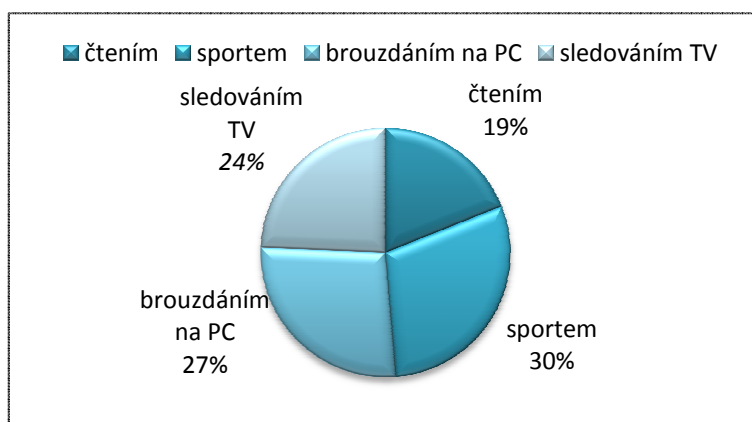
	DÍVKY	CHLAPCI
ANO	8	7
NE	1	3
NĚKDY	3	2

Graf č. 24: Odpověď dívek na otázku č. 10 v %.Odpověď chlapců na otázku č. 10 v %.

Do knihovny si půjčovat knihy chodí více dívek (64%) než chlapců (52%).

Tab. 25 otázka č. 11 : Jak trávíš volný čas?

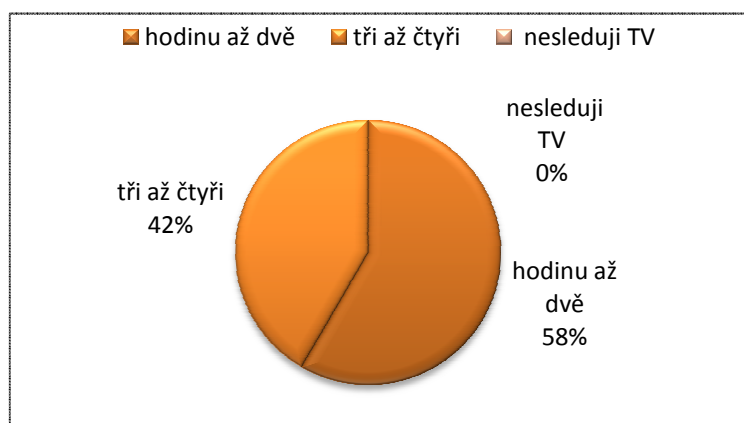
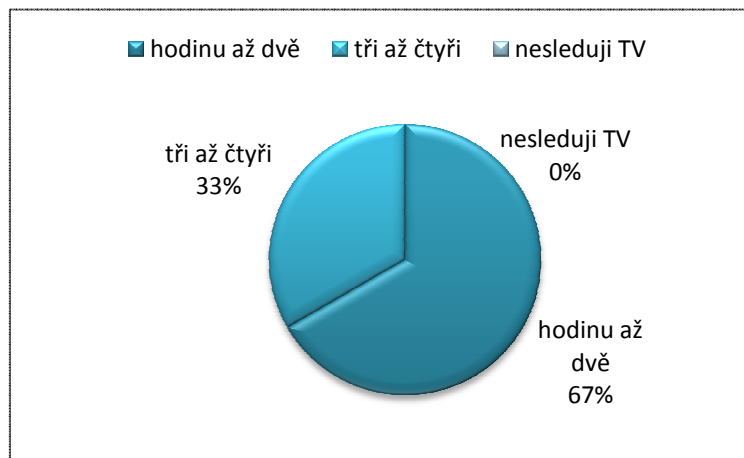
	DÍVKY	CHLAPCI
ČTENÍM	10	7
SPORTEM	9	11
BROUZDÁNÍM NA PC	9	10
SLEDOVÁNÍM TELEVIZE	8	9

Graf č. 25: Odpověď dívek na otázku č. 11 v %.Odpověď chlapců na otázku č. 11 v %.

Ve volném čase se nejvíce dívky zabývají čtením (31%) a chlapci sportem (30%). Na druhém místě u obou pohlaví je brouzdání na PC.

Tab. 26 otázka č. 12 : Kolik času denně věnuješ sledování televize?

	DÍVKY	CHLAPCI
HODINU AŽ DVĚ	7	8
TŘI AŽ ČTYŘI	5	4
NESLEDUJI TV	0	0

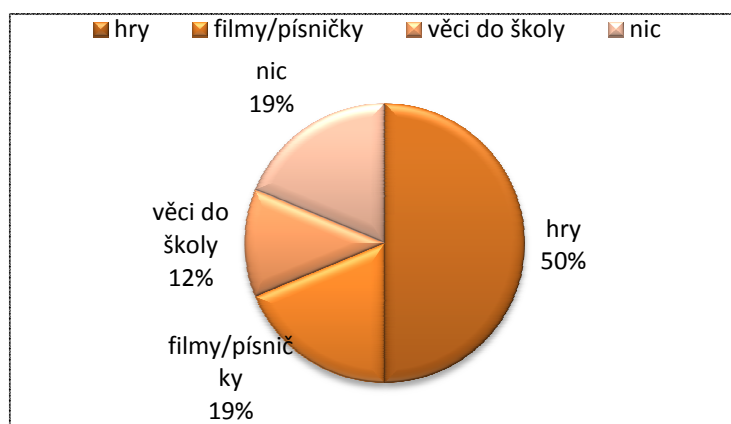
Graf č. 26 : Odpověď dívek na otázku č. 12 v %.Odpověď chlapců na otázku č. 12 v %.

Všechny děti sledují denně televizi více než hodinu – dívky (58%) a chlapci (67%).

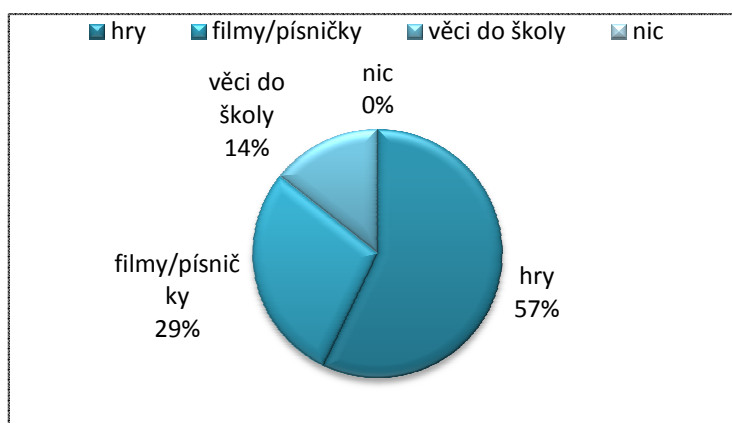
Tab. 27 otázka č. 13 : Co nejčastěji hledáš na internetu?

	DÍVKY	CHLAPCI
HRY	8	8
FILMY/PÍSNÍČKY	3	4
VĚCI DO ŠKOLY	2	2
NIC	3	0

Graf č. 27 : Odpověď dívek na otázku č. 13 v %.



Odpověď chlapců na otázku č. 13 v %.

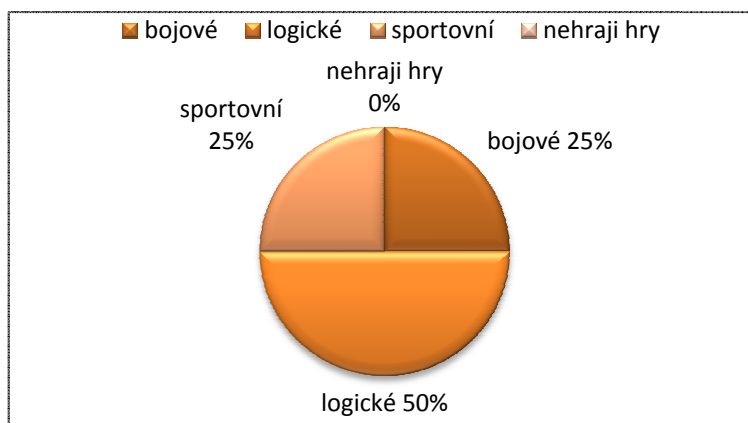


Z obou grafů vyplývá, že děti hledají na internetu hlavně zábavu – hry.

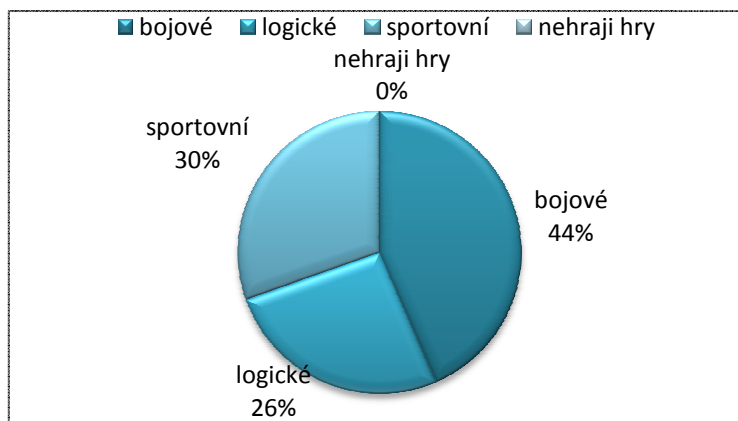
Tab. 28 otázka č. 14 : Hraješ na PC hry a jaké?

	DÍVKY	CHLAPCI
BOJOVÉ	5	10
LOGICKÉ	10	6
SPORTOVNÍ	5	7
NEHRAJI HRY	0	0

Graf č. 28 : Odpověď dívek na otázku č. 14 v %.



Odpověď chlapců na otázku č. 14 v %.



Dívky hrají na PC nejvíce hry logické (50%) a chlapci hry bojové (44%).

5.3 Vyhodnocení rozhovorů s učiteli českého jazyka

5.3.1 Otázky pro učitele českého jazyka

ZŠ Otakara Březiny Jaroměřice nad Rokytnou

- 5 učitelů českého jazyka

1. Je opravdu potřeba vést děti ke čtení?

- ano, samozřejmě (5x)

2. Pomáhá kniha při komunikaci dětí?

- ano, vzájemná komunikace v rodině, ve škole má své kořeny ve čtenářství - četba pohádek, vypravování (5x)

3. Je dostatek vhodných knih pro děti předškolního a školního věku?

- ano (4x)
- myslím, že nabídka na trhu je velká

4. Opravdu je nutné podchytit rozvoj čtenářské gramotnosti u malých dětí?

- ano (3x)
- určitě a nejen v literární výchově
- vytvoření základu pro pravidelný nácvik k četbě má velký význam, protože úroveň četby s porozuměním vede k úspěšnosti v ostatních oblastech

5. Co se očekává od veřejné knihovny?

- dostatek knih pro rozvoj čtenářské gramotnosti, současní autoři, ne vzory, které jsou nám předkládány už desítky let
- žánrově a věkově dostupná literatura
- dostatek knih pro všechny věkové kategorie
- zajistí dostatek dětské literatury, sleduje novinky, doporučuje dětem vhodnou literaturu, pořádá čtenářské besedy
- rozšiřuje čtenáři přístup k informacím, poradenské služby, besedy, soutěže, dílny pro děti

6. Je dostupná literatura ve škole, a jak se líbí dětem?

- ano knihovna pro oba stupně ZŠ, dětmi je hojně využívána
- je dostupná v žákovských knihovnách, kde je dostatek encyklopedií, rozmanité beletrie a dětských časopisů
- ano, nevím, jestli se jim líbí, protože většina si knihy nepůjčuje
- ano, nevím, zda využívají nabídku knihovny
- chybí současní autoři literatury pro děti a mládež

5.3.2 Otázky pro učitele českého jazyka**ZŠ a MŠ Myslibořice – 5 učitelů českého jazyka****1. Je opravdu potřeba vést děti ke čtení?**

- dle mého názoru je nutné vést děti ke čtení
- určitě ano – četba rozšiřuje obzor člověka, probouzí fantazii
- děti je nezbytné vést ke čtení, ke smysluplnému čtení s porozuměním, bez čtení s pochopením a vlastním shrnutím textu lze velmi těžce dosáhnout dobrých výsledků ve všech vzdělávacích předmětech, ale i v běžném životě a situacích
- dle mého názoru je to nutnost. Čtení je pro děti nezbytná věc – několik postřehů: považuji už za nutnost čtení rodičů dětem (rozvoj vztahu rodič x dítě, rozvoj slovní zásoby, dějová linie, ilustrace); při školní docházce nové možnosti informací, rozvoj slovní zásoby, vyjadřování, stylistika projevu, gramatika – odezírání slov; utváření osobnosti podle vhodných knižních vzorů, nabídka správného chování; náplň volnočasových aktivit; problém je také s kvalitou čtení (hlavně s plynulostí, která se bohužel snižuje); s tím také souvisí čtenářská gramotnost: někteří žáci čtou, ale neví co – proto je nutné číst od útlého věku a daný text pochopit a prožít

2. Pomáhá kniha při komunikaci dětí?

- v dnešní době registrujeme, že žáci a děti různého věku mají problémy s komunikací. Ve velké míře využívají počítače a mobilní telefony (formy SMS) a nejsou schopni komunikovat verbálně. Čtení vede samozřejmě k rozšiřování

slovní zásoby, informací, schopnosti lépe zvládat gramatické jevy v mateřském jazyce.

- obohacuje slovní zásobu a tím i vyjadřování
- rozvíjí a rozšiřuje slovní zásobu, učí používat rozvitých slov, uspořádání celku
- možná se to zdá zvláštní, ale určitě ano. Především vidím klad v rozvoji slovní zásoby. Sám mohu potvrdit, že žáci, kteří pravidelně čtou, mají lepší slovní vyjadřování a celkově při práci s textem jsou mnohem obratnější. Totéž platí i při vzájemné komunikaci – delší a obratnější souvětí, používání rozmanitých slov.

3. Je dostatek vhodných knih pro děti předškolního a školního věku?

- ano, je dostatek vhodných knih pro děti
- myslím, že na trhu ano, ale je třeba orientovat se v nich a umět vhodně vybírat
- knih na trhu je dostatek, problém je spíše ve správném výběru a vhodnosti pro děti, rodiče se málo zajímají o nové knihy, věří spíše knihám svého dětství, což dětem z dnešního moderního světa nemusí vždy vyhovovat a motivovat je ke čtení
- knih dostatek, otázka je však kvalita. Děti dají hodně na sílu knihy a obal. U předškolního věku je dle mého názoru situace lepší. Děti ještě za podpory rodičů sáhnou po české klasice a kvalitě (říkadla, pohádky). U školního věku už od klasiky upouští a často čtou překlady zahraničních autorů, jejichž úroveň se našim klasickým knihám nevyrovná. Dovolím si některé tyto knihy přirovnat k telenovelám. Samozřejmě však i pro tento věk jsou pěkné a kvalitní knihy.

4. Opravdu je nutné podchytit rozvoj čtenářské gramotnosti u malých dětí?

- dle mého názoru je nutné podchytit rozvoj čtenářské gramotnosti od malých dětí, v současné době program Česko čte dětem. Letos jsme do programu ve škole zařadili program scénického čtení s názvem Listování (známé osobnosti čtou dětem knihy)
- co nejdříve, již u nejmenších dětí a předškoláků, kdy se vytváří vztah ke knize a čtení tím, že jsou jim knihy kupovány jako hodnotné dárky a je jim z nich pravidelně předčítáno
- velmi nutné, všechny důležité dovednosti, které máme, jsou z dětství, z návyků, rituálů a povinností
- čtenářská gramotnost už začíná u dětských leporel, kdy je nutné daný text prožít pomocí obrázků a vše si několikrát zopakovat, případně prožít.

5. Co se očekává od veřejné knihovny?

- aby poskytla možnost četby těm, kteří nemohou mít vlastní knihy ve větším výběru, popř. by se měla věnovat i dalším aktivitám spojeným s četbou (filmem, divadlem) a kulturním vyžitím vůbec
- uskutečnění besed, kdy žáci v knihovně vyhledávají knihy na dané téma a řeší připravené pracovní listy
- informovanost, komunikace, možnost výběru
- dostatek nových knih – zvířata, sci-fi - děti mají rádi akční knihy. Je nutné děti pro knihu nadchnout, aby si ji přečetly. Důležité je prostředí a různé aktivity – barvení, kreslení, stříhání. Vhodné je k tomu připravit i něco pro rodiče, aby do knihovny děti přivedly

6. Je dostupná literatura ve škole, a jak se líbí dětem?

- školní knihovna je vybavena především encyklopediemi a odbornou literaturou, beletrie je starší a projevuje se nedostatek titulů kvůli finančním prostředkům na zakoupení knih
- ve škole je dětem dostupná literatura
- ano, poskytujeme, spíše ale encyklopedie, které využívají ve výuce. Beletrie a jiné žánry ve škole jen v malé míře, tady žáci mají omezený výběr, dostávají ale informace, jaká kniha je vhodná, kde ji může zakoupit nebo vypůjčit
- žáci v naší škole mají literaturu dostupnou. Problémem však pro žáky je stáří těchto knih a půjčují si je v minimálním množství. Za velké plus v naší škole považuji možnost objednávek nových knih od knižních klubů, což žáci často využívají

6 ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na oblast, která je velice blízká mému profesnímu zaměření knihovnice - kniha a čtenářská gramotnost.

Obrovskou moc dnešním prostředkům masové komunikace dává snadná dostupnost, všudepřítomnost a rozmanitost. Tím je i dán vliv těchto mediálních prostředků na vzájemnou mezilidskou interakci, která se projevuje na trávení volného času, narušování mezilidských vztahů a na hodnotovém žebříčku lidského života.

Vynález knihtisku byl jeden z důležitých počinů své doby. Knihy byly dostupné široké veřejnosti, oproti dřívějšímu, kdy se knihy pracně a zdlouhavě opisovaly a mohli si je pořizovat jen bohatí lidé. S postupem času se formy komunikace stále rozšiřovaly. Vydáváním novin se informace šířily k velkému množství lidí. Později začal vysílat rozhlas a televize, a nyní stále více lidí je propojeno se světem pomocí internetu. Avšak kniha zatím zůstává nedílnou součástí každého člověka. Ať už je to kniha tištěná nebo zpracovaná pomocí modernější technologie- elektronická.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jestli dnešní žáci čtvrté třídy čtou nebo nečtou a jak jim čtení pomáhá při učení. Zaměřila jsem se na rodinu, školu, média a na využívání volného času dětmi. Největším problémem je nekomunikace v rodině, kdy děti sami přiznávají, že rodiče na ně nemají čas, nekomunikují s nimi o knihách nebo o čtení.

Pro některé žáky je také nesrozumitelná „povinná četba“. První skupinou jsou děti, které přečtou povinnou četbu a ještě si udělají čas na knihy, které je baví. Další skupinou jsou děti, kterým rodiče čtou místo nich četbu do školy a pak společně zapisují přečtenou knihu do čtenářského deníku. Žák vidí knihu z povzdálí, ale má splněno. A pak je tu ještě jedna skupina žáků, ti se ani neobtěžují knihu číst a raději pak obsah stáhnou z internetových stránek, např. Čtenářský deník. Tyto děti taky neví, co četly.

Jaký je tedy dnešní mladý čtenář? Stačí mu málo: co do počtu přečtených knih, protože čte méně; co do hodnoty, hlavně, že má splněno, a také, co do místa knihy v jeho životě.

Doba, kdy se mladý čtenář ztotožňoval s postavou, jejími pocity a názory, kdy hledal v knihách smysl života, kdy literatura obohacovala jeho slovní zásobu, jako by byla pryč. Skoro to vypadá, že mladému čtenáři postačí rychle ubíhající děj jako v akčním filmu,

končící s předvídaným koncem. Protože překvapivý konec by ho nutil číst pozorně, přemýšlet nad dějem a nepřeskakovat strany.

Nevím, kdo a jak určuje povinnou četbu právě pro žáky čtvrtých tříd. Také si nemyslím, že v tomto věku číst rozsáhlé dílo J. K. Rowlingové - Harry Potter je pro tyto žáky přínosem. Ve většině případů vím, že žák začne knihu číst a od jedné třetiny ji dočítá maminka nebo babička, protože dítě by nestačilo tak rozsáhlou knihu přečíst. Tyto děti raději sledují zfilmovanou podobu knihy, ale stejně nedovedou říct svými slovy, co viděly.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na využití poznatků získaných z teoretické části. Na základě přečtené literatury jsem si stanovila hypotézy a provedla dotazníkový průzkum s žáky čtvrtých tříd základních škol v Myslibořicích a Jaroměřicích nad Rokytnou.

Hypotéza č. 1: **„Všechny děti, přestože čtou, sledují televizi a hrají hry na počítači“**, byla potvrzena. Děti nejvíce ve volném čase zajímá televize a počítač, přesto si najdou i čas na knihu.

Hypotéza č. 2: **„V rodinách, kde čtou rodiče, čtou i děti“**, byla potvrzena. Z průzkumu je patrné, že tam, kde se v rodinách hodně čte, mají kladný vztah ke čtení i děti. Nejen, že přečtou více knih, ale čtou s porozuměním, což je velice důležité i při učení.

Hypotéza č. 3: **„Čtení není prioritou volného času“** se také potvrdila. Dnešní mladý člověk čte, ale není to jeho prioritou volného času. Většina dětí ve volném čase sportuje, chodí do různých zájmových kroužků, sleduje televizi a pracuje na počítači. Nehrají jen hry, stahují písničky a filmy, ale hledají i potřebná data do školy.

Na dotazníky navazují rozhovory s učiteli českého jazyka na těchto školách. Učitelé se shodli, že čtení je pro děti nutné již od batolecího věku, kdy čtou rodiče a poté je důležité i vlastní čtení dětí, které pomáhá při komunikaci se spolužáky, učiteli a při učení samotném. Chtěli by, aby děti četly více doma, protože ve škole není tolik prostoru na čtení, které by bylo potřebné. Ve školách jsou sice školní knihovny, ty ale nejsou tak hojně navštěvovány žáky. Třeba proto, že zde není potřebná literatura, je zde málo výtisků od každé knihy nebo i pro neschopnost dětí si knihu v knihovně půjčit.

Tento jev je vidět i ve veřejné knihovně, kdy dítě přichází a od vchodu hlásí, že chce válečnou literaturu, přitom neví, kterou světovou válku, autora ani dílo, a to by měla být ještě kniha co nejslabší, skoro nejlepší, kdyby knihovnice knihu přečetla a napsala obsah. Víím, že by měl knihovník poradit, ale již s žáky mateřské školy si říkáme, podle čeho se kniha hledá, kde ten či onen žánr najdeme. V dnešní době je již skoro v každé knihovně on-line katalog, a v tomto katalogu zjistí, zda potřebná kniha v knihovně je. Proč všechno našim dětem dávat až „pod nos“?

Knihovna by měla zajistit různorodost knih, ale jako vše v dnešní době, závisí na financích, které dostává od svého zřizovatele. Naše knihovna se snaží nakupovat přes různé knižní kluby, internetové prodejny nebo přímo od autorů. Přesto některou žádanou četbu nelze sehnat ani v antikvariátech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bednařík, Petr, *Dějiny českých medií*, vyd.1, Praha: Grada, 2011, str. 439,

ISBN 978-80-247-3028-8

Becher, Peter, *Média jako překážka v komunikaci*, kap. Člověk jako průtokový ohřívač (Soubor textů z mezinárodní konference Litoměřice 2002), Praha: Votobia, 2003,

ISBN 80-7220-141-7

Bulletin SKIP, Praha: SKIP, vychází čtvrtletně, (rubrika Směr: Co provedou e-čtečky knihovnám), 2011, ISSN 1213-5828

Černá, Marie, *Lehké mozkové dysfunkce*, vyd.3, Praha: Univerzita Karlova: Karolinum, 2002, str. 224, ISBN 80-7184-880-8

Elliot, Julian, *Dítě v nesnázích*, vyd.1, Praha: Grada, 2002, str. 206,

ISBN 80-247-0182-0

Hofbauer, Břetislav, *Děti, mládež a volný čas*, vyd.1, Praha: Portál, 2004, str. 173,

ISBN 80-7178-927-5

Chaloupka, Otakar, *Rodina a počátky dětského čtenářství*, vyd.1, Praha: Victoria Publishing, a.s., 1995, s. 103, ISBN 80-85865-40-8

Chaloupka, Otakar, *Škola a počátky dětského čtenářství*, vyd.1, Praha: Victoria Publishing, a.s., 1995, s. 101, ISBN 80-85865-41-6

Chaloupka, Otakar, *O literatuře pro děti*, Praha: Československý spisovatel, 1989

Jirák, Jan, *Média a společnost*, vyd.1, Praha: Portál, 2003, s. 207, ISBN 80-7178-697-7

Kraus, Blahoslav, *Základy sociální pedagogiky*, vyd.1, Praha: Portál, 2008, s. 215,

ISBN 978 80-7367-383

Matějček, Zdeněk a kol., *Sociální aspekty dyslexie*, vyd.1, Praha: Univerzita Karlova:

Karolinum, 2006, s. 271, ISBN 80-246-1173-2

Matějček, Zdeněk, *Škola rodičů*, vyd. neuvedeno, Praha: Maxdorf, 2000, s. 285,

ISBN 80-85912-29-5

McLuhan, Marshall, *Člověk, média a elektronická kultura*, dotisk vyd.1, Brno: Jota, 2008,

s. 415, ISBN 978-80-7217-128-6

Rogers, Vanessa, *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*, vyd.1,

Praha: Portál, 2011, s 97, ISBN 978-80-7367-984-2

Sak, Petr a kol., *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. vyd.1, Praha: Portál, 2007, s.

290, ISBN 978-80-7367-230-0

Sak, Petr; Saková, Karolína, *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení*

mládeže ve společnosti a její úkoly v procesech evropeizace a informatice, vyd.1,

Praha: Svoboda servis, 2004, s. 240, ISBN 80-86320-33-2

Sak, Petr, *Proměny české mládeže*, vyd.1, Praha: Petrklíč, 2000, s. 291,

ISBN 80-7229-042-8

Selikowitz, Mark, *Dyslexie a jiné poruchy učení*, vyd.1.čes., Praha: Grada, 2000, s.136,

ISBN 80-246-1173-11

Standard pro dobrou knihovnu, Praha: Národní knihovna České republiky-Knihovnický

institut, 2012, s. 11, ISBN 978-80-7060-619-6

Šmahel, David, *Psychologie a internet: děti dospělými a dospělí dětmi*. vyd. neuvedeno, Praha: Triton, 2003, s. 158, ISBN 80-7254-360-1

Trávníček, Jiří, *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*, vyd.1, Brno: Host, 2008, s 207, ISBN 978-80-7294-270-1

Ward, Pete, *Jak se připravovat na práci s mládeží*, vyd.1, Praha: Portál, 1997, s. 143, ISBN 80-7178-044-8

Zelinková, Olga, *Poruchy učení*, vyd.10 přepr. a rozšířené, Praha: Portál, 2003, s. 263, ISBN 80-7178-800-7

Žantovský, Petr, *Media jako překážka v komunikaci* (Soubor textů z mezinárodní konference Litoměřice 2002), Praha: Votobia, 2003, s. 108, ISBN 80-7220-141-7

INTERNETOVÉ ODKAZY:

Flodrová, Růžena, *Neverbální komunikace dětí*, on-line, Info-Zpravodaj, 2006, roč. 14, č. 1, s 26-27, dostupné z <http://ruce.cz/clanky/920-neverbalni-komunikace-deti>

Gošová, Věra, *Genetická metoda čtení*, on-line 8.12.2011, dostupné z http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/G/Geneticka_metoda_cteni

Holá, Michaela, *Nebezpečí alkoholu pro děti*, on-line 8.9.2010, dostupné z <http://alkohol.zdrave.cz/nebezpečí-alkoholu-pro-deti>

Hosmanová, Iva, *Genetická metoda čtení pomáhá v rozvoji čtenářské gramotnosti*, on-line, 31.10.2012, dostupné z <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archivcisel/2012/34/Geneticka-metoda-cteni-pomaha-rozvoji-ctenarske-gramotnosti>

Šťastková, Zlata, *Učitel, který chce vést děti ke čtení, musí být nadšeným čtenářem*, on-line 9.3.2011, dostupné z http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv_cisel/2011/10/ucitel-ktery-chce-vest-deti-ke-cteni-musi-byt-vasnivym-ctenerem

www.detske-hry-com/rodice/detske-casopisy

www.rozhlas.cz/webik/portal/

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Pohlaví dětí ve třídách

Tab. 2 Čteš rád/a?

Tab. 3 Dostáváš knihu?

Tab. 4 Četli ti rodiče před spaním?

Tab. 5 Čtou knihy rodiče, prarodiče nebo sourozenci?

Tab. 6 Kolik knih přečteš za 1 měsíc?

Tab. 7 Mluvíte doma o knihách, které přečteš?

Tab. 8 Pomáhá ti čtení při učení?

Tab. 9 Jakou knihu jsi četl/a nebo čteš nyní?

Tab. 10 Půjčuješ si knihy v knihovně?

Tab. 11 Jak trávíš volný čas?

Tab. 12 Kolik času denně věnuješ sledování televize?

Tab. 13 Co nejčastěji hledáš na internetu?

Tab. 14 Hraješ na PC hry, a jaké?

Tab. 15 Pohlaví dětí ve třídě.

Tab. 16 Čteš rád/a?

Tab. 17 Dostáváš knihu?

Tab. 18 Četli ti rodiče před spaním?

Tab. 19 Čtou knihy rodiče, prarodiče nebo sourozenci?

Tab. 20 Kolik knih přečteš za 1 měsíc?

Tab. 21 Mluvíte doma o knihách, které přečteš?

Tab. 22 Pomáhá ti čtení při učení?

Tab. 23 Jakou knihu jsi četl/a nebo čteš nyní?

Tab. 24 Půjčuješ si knihy v knihovně?

Tab. 25 Jak trávíš volný čas?

Tab. 26 Kolik času denně věnuješ sledování televize?

Tab. 27 Co nejčastěji hledáš na internetu?

Tab. 28 Hraješ na PC hry, a jaké?

SEZNAM PŘÍLOH

P1: Dotazník

P2: Otázky pro učitele českého jazyka

PI: DOTAZNÍK PRO DĚTI

- zaměřený na zjištění informací o čtení či nečtení dětí školního věku
- dotazník je anonymní – uvést pohlaví
- odpovídej pravdivě

dívka

chlapec

1. Čteš rád/a?

ano

ne

2. Dostáváš knihu ?

Vánoce

narozeniny / svátek

odměna

nedostávám

3. Četli ti rodiče před spaním?

ano

ne

4. Čtou knihy rodiče, prarodiče nebo sourozenci?

ano

ne

nevím

5. Kolik knih přečteš za 1 měsíc?

jednu

dvě

více

6. Mluvíte doma o knihách, které přečteš?

ano

ne

někdy

7. Pomáhá ti čtení knih při učení?

ano

ne

nevím

8. Jakou knihu jsi četl/a nebo čteš nyní?

název knihy

9. Napiš stručně o čem ta kniha je nebo byla:

10. Půjčuješ si knihy v knihovně?

- ano ne někdy

11. Jak trávíš volný čas?

- čtením sportem brouzdáním na PC sledování TV

12. Kolik času denně věnuješ sledování televize?

- hodinu až dvě tři až čtyři nesleduji televizi

13. Co nejčastěji hledáš na internetu?

14. Hraješ na PC hry, a jaké?

- bojové logické sportovní nehraji

Děkuji ti za tvoji ochotu spolupracovat.

P2: OTÁZKY PRO UČITELE ČESKÉHO JAZYKA

- 1. Je opravdu potřeba vést děti ke čtení?**
- 2. Pomáhá kniha při komunikaci dětí?**
- 3. Je dostatek vhodných knih pro děti předškolního a školního věku?**
- 4. Opravdu je nutné podchytit rozvoj čtenářské gramotnosti u malých dětí?**
- 5. Co se očekává od veřejné knihovny?**
- 6. Je dostupná literatura ve škole, a jak se líbí dětem?**

